

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEKNOKENTLERDE VERGİ UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burak DİLSİZ

(Y1512.070013)

Muhasebe ve Finans Yönetimi Anabilim Dalı

Muhasebe Denetimi Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Meral FIRAT

Ağustos, 2017

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Muhasebe ve Finans Yönetimi Anabilim Dalı Muhasebe ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans Programı Y1512.070013 numaralı öğrencisi **Burak DİLŞİZ**'in "TEKNOKENTLERDE VERGİ UYGULAMALARI" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 20.07.2015 tarih ve 2017/17 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **ONAY** ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak **KABUL** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :14/08/2017

1)Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Meral FIRAT

~~2) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Güneri AKALIN~~

.....

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Alev Dilek AYDIN

Yedek: Prof. Dr. Şenay D. Kaya

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Teknokentlerde Vergi Uygulamaları**” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

(/08/2017)

Burak DİLSİZ

Aileme,

ÖNSÖZ

Ekonomik güç kullanılan kaynaklar açısından değişim gösteren bir yapıdır. Devletler, uluslararası rekabette söz sahibi olmak ve kendi güçlerini ortaya koymak amacı ile yarış içerisindedirler. Ayrıca bu göstergeler orta çağda toprak ve nüfus fazlalığı olarak görülür iken, coğrafi keşiflerin başlaması ile yeni yerlerin, ürünlerin keşfedilmesi ve en önemlisi bu gelişmelere teknolojinin aracılık etmesi, aydınlıkçı düşüncelerin ortaya çıkmasını, bilim ve teknolojinin öneminin anlaşılmasını sağlamıştır. Toprakların yüzölçümünün önemli olmadığı ancak ülkelerin katma değer farkı yarattıklarında elde ettikleri finans kaynakları sayesinde güçlü ekonomi haline geleceği anlaşılmıştır. Yaşanan bu gelişmeler sanayi devriminin temellerinin atılmasında önemli yapı taşlarını oluşturmuştur. Artık insan gücü değil makineler ön plandadır ve daha kısa zamanda çok daha fazla ürün elde edilebilmektedir. Bu ivme ile birlikte çağı yakalayabilen ülkeler başarılı olurken, yakalayamayanlar geri planda kalmış ve ekonomik kalkınmışlığı yüksek olan ülkeler için sadece ucuz iş gücü olarak görülmüşlerdir.

1950’li yıllar itibari ile yenilik çalışmaları yapan, Ar-Ge faaliyetleri gösteren, belirli bölgelere yerleşme amaçları teknolojik gelişmişliği yükseltmek ve yeni ürünler elde etmek olan işletmelerin birleştiği alanlarda “Teknokentler” oluşturulmuştur. Ekonomik güç artık tamamıyla teknolojiye dayalı olduğundan devletler ve üniversiteler bu bölgelere özellikle önem vermiş ve çalışmaları desteklemişlerdir. Gözlemlenen bu yeni eğilimin teknoloji düzeyini arttırmasında gösterilen imtiyazları ve avantajları vurgulamak amacı ile incelemelerde bulunup öneriler sunulmuştur. Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile yol gösterici ve destek olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Meral FIRAT’a, çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Fatih Mehmet ALTAN ve Kadircan ERDEM’e teşekkür ederim. Çalışma süresince bana olan desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli ailem ve çalışma arkadaşım Umut’a çok teşekkür ederim.

Ağustos, 2017

Burak DİLSİZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xii
1 GİRİŞ.....	1
2 TEKNOKENT KAVRAMI VE KALKINMADAKİ ÖNEMİ.....	2
2.1 Teknokent Kavramı	3
2.2 Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Amaçları ve Kuruluş Biçimleri.....	3
2.2.1 Bilim parkı	3
2.2.2 Kuluçka/İnkübatör merkezi.....	3
2.2.3 Yenilik merkezi.....	4
2.3 Araştırma parkı.....	4
2.3.1 Teknoloji geliştirme bölgesi.....	5
2.3.2 Teknokentler	5
2.4 Teknokent ve Fayda	7
2.4.1 Girişimciye olan faydalar	7
2.4.2 Üniversiteye olan faydalar	8
2.4.3 Bölgeye olan faydalar	8
2.4.4 Ülkeye olan faydalar	9
3 TEKNOKENT MODELLERİ VE ORGANİZASYON YAPILARI	10
3.1 Teknokent Modelleri	10
3.1.1 Kamu ağırlıklı model	10
3.1.2 Üniversite ağırlıklı model	10
3.1.3 Özel girişim modeli.....	10
3.1.4 Karma model.....	11
3.1.5 Yerel yönetim modeli.....	11
3.2 Teknokentlerde organizasyon yapısı	12
3.2.1 Kurum ve kişiler.....	12
3.2.2 Teknoloji Transfer Ofisleri	12
3.3 Dünyada ve Türkiye’de Teknokent	12
3.3.1 Dünyada teknokent uygulamaları	16
3.3.2 Türkiye’de teknokentlerin uygulamaları ve gelişimi	20
4 TEKNOKENTLERDE VERGİ UYGULAMALARI.....	25
4.1 4691 Sayılı Kanun ile İlgili İstisnalar ve Teşvikler.....	25
4.1.1 Yönetici şirkete yapılan destekler ve muafiyetler;.....	30
4.1.2 Girişimciler ile bölge çalışanlarına yapılan destekler ve muafiyetler	33
4.1.3 Üniversite personeline yapılan destekler ve muafiyetler	34
4.2 KDV, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında Ar-Ge Teşvikleri 39	

4.3	5746 Sayılı Kanun İle İlgili İstisnalar ve Teşvikler.....	53
5	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
	KAYNAKLAR	69
	ÖZGEÇMİŞ.....	75

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	: Araştırma Geliştirme
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DVK	: Damga Vergisi Kanunu
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
KDV	: Katma Değer Vergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	: Küçük Ve Orta Ölçekli Büyüklükteki İşletmeler
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
SBK	: Serbest Bölgeler Kanunu
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
R.G.	: Resmi Gazete
TEKMER	: Teknoloji Geliştirme Merkezi
TGB	: Teknoloji Geliştirme Bölgesi
TGBK	: Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kanunu
TTO	: Teknoloji Transfer Ofisi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VUK	: Vergi Usul Kanunu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Türkiye'deki teknokentler	23
Çizelge 4.1: Yürürlükteki kanunların içerdiği istisna ve indirimler.....	64

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Genel Teknokent Olgusu..... 7

TEKNOKENTLERDE VERGİ UYGULAMALARI

ÖZET

Globalleşen dünyada bilgiye erişim kolaylaşmış ve bu bağlamda bilginin üretime dönüşmesi meselesi uygarlıkların bir yarış sahasına dönüşmüştür. Dünyada birçok ülke bu yarışta söz sahibi olabilmek için teknolojiye yatırım yapmakta ve girişimcilere birçok teşvikler sağlamaktadır. Bu teşvikler çerçevesinde birçok ülke, teknoloji geliştirme bölgeleri kurulmasını teşvik etmiş ve bu bölgeleri mümkün olduğu kadar cazip birer yenilik merkezine dönüştürmeyi bir devlet politikası haline getirmiştir. Ülkemizde teknoloji geliştirme merkezleri karşımıza teknoparklar ya da teknokentler olarak çıkmaktadır. Bu çalışmada önemi gittikçe artan Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Türkiye’de kuruluş aşamalarını ve ülke ekonomisi açısından sosyoekonomik etkileri ile uygulanan vergi istisnaları ve muafiyetleri ile yatırımcıların teşvik edilmesine olan katkıları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Teknoloji geliştirme bölgeleri, teknokent, vergi, ekonomi.*

TAX PRACTICES IN TECHNOCITIES

ABSTRACT

In a globalizing world accessing to the information became easier. In this context, transformation of knowledge into production became a race field of civilizations. Many countries in the world are investing in technology to become a competitor in this race. In the framework of these incentives, many countries have encouraged the establishment of technology development zones and have made it a state policy to turn these zones into centers of innovation as attractive as possible. Technology development centers in our country are mainly seen as technoparks or technocities in Turkey. In this study, Technology Development Zones' Organization phases, tax exemptions, socio-economic impacts in terms of the country's economy, contributions to the promotion of investors are examined.

Keywords: *Technology development regions, technocity, tax, economy.*

1 GİRİŞ

Teknolojinin ekonomideki gücünün anlaşılması ile birlikte, devletler bu alanda yatırımlarını arttırmışlar ve politikalarını teknolojinin temel alındığı prensiplere dayanarak uygulamaya koyulmuşlardır.

20. yüzyılın ikinci yarısında ABD ve Japonya öncülüğünde başlayan Ar-Ge ve yenilik çalışmalarının ortaya çıkardığı güçlü etki ile birlikte önce Avrupa'da ardından da gelişmekte olan ülkelerde Ar-Ge'ye verilen önem artmaya başlamıştır.

Bu çalışmada teknoloji geliştirme bölgelerinin yapısal analizi ve Türk Vergi Sisteminin teknokentlerdeki uygulama alanları incelenmektedir.

Çalışmanın birinci bölümü giriş bölümü olup çalışmanın amacı ve çerçevesi ortaya konulmuştur. Giriş bölümünün ardından ikinci bölümde, teknokent kavramı, kuruluş biçimleri ve teknokentler arasındaki farklar incelenerek teknokentlerin faydaları açık bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, teknokent modellerine ve organizasyon yapıları açıklanmış ve üniversite-sanayi işbirliğinin önemi ortaya konulmuştur. Ayrıca, teknokentlerin gelişimi üzerine ülkemizde ve tüm dünyada yapılan bazı önemli araştırmalar da bu bölümde sunulmuştur.

Dördüncü bölümünde ise Türkiye'de teknoloji geliştirme bölgelerine yönelik 2001 yılında yürürlüğe giren 4691 sayılı "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (Teknokentler)" yasası ile başlayan Ar-Ge teşvikleri ve bu teşviklere bağlı teknokentlerdeki vergi sistemleri detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Sonuç ve öneriler kısmında ise vergi kanunları çerçevesinde yapılması gereken çalışmalar, desteklerin nitelikleri, nasıl olması gerektiği hususunda öneriler ortaya konulmuştur.

2 TEKNOKENT KAVRAMI VE KALKINMADAKİ ÖNEMİ

Globalleşen ve gelişen dünyamızda, sosyal sınıf farkları arasındaki uçurum giderek artmaktadır. Bu açıdan bakıldığında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki en önemli kıyas göstergesi GSMH içinde araştırma geliştirme faaliyetlerine yapılan yatırımlar, bilimsel yayınlar ve marka-patent oranları karşılaştırıldığında gelişmiş ülkelerin bu kıyasa istinaden çok daha önde oldukları görülmektedir. Üretim yoğun bir toplum olmak ve gelişmiş ülkeler ile rekabet edebilmek için Ar-Ge faaliyetlerinin en önemli faktör olduğunu görmektedir (Arslantekin, 2002). Dünyada ve Türkiye’de araştırma geliştirmelerine olan yatırımlara bakıldığında sürekli yükselen trend izlemektedir. Fakat gelişmiş ülkeler ile Türkiye’de uygulanan araştırma geliştirme harcamaları arasında milli gelir oranlamadığında ciddi bir fark olduğu ortaya çıkmaktadır. Ar-Ge harcamaları açısından Türkiye gelişmiş ülkelere göre geride yer almaktadır. Örneğin TÜİK verilerine göre Türkiye’nin Ar-Ge faaliyetleri için yaptığı harcamalar 2009 yılında milli gelirin % 0,85’de kalmıştır. Buna istinaden ABD Ar-Ge yatırımları için milli gelirin %2,73’ünü ayırmaktadır. Diğer gelişmiş ülkelere Japonya %3,44, Almanya %2,63, Fransa %2,02, Finlandiya %3,91’ini araştırma geliştirme harcaması için ayırmaktadır. Avrupa ülkeleri arasında Romanya, Slovakya, Polonya, Malta, Yunanistan ve Bulgaristan, Türkiye’ye oranla daha düşük pay ayırmaktadır (Gerçek, 2011).

Uluslararası ve bölgesel kalkınmışlık yarışında yenilik önemli bir role sahiptir. Günümüzde insan gücü hammadde veya sermayenin yanında bilginin verimli şekilde kullanılması sonucunda ekonomik kazancın arttığı görüşü kabul edilmektedir. Bilginin geniş bir alana yayılmasında üniversiteler ve araştırma geliştirme faaliyetleri bulunan kuruluşlar gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bağlamda üretim fonksiyonları ile bilginin yakın ilişki içerisinde bulunması zorunluluk halini almaktadır. Teknokentler bu iki olgunun

bir araya gelmesi ve üretimdeki verimin arttırılması amacıyla oluşturulmuş bölgelerdir (Kayalidere, 2014).

2.1 Teknokent Kavramı

Teknokentler, sanayi bölgesinde teknolojinin daha aktif kullanıldığı çalışma veriminin arttırılması, yeni sanayi bölgelerinin desteklenmesi, yenilikçi fikirlerin gerçekleştirilmesi ve uluslararası rekabet gücünün sağlanması amacıyla kurulmaktadır (Çetin, 1997).

2.2 Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Amaçları ve Kuruluş Biçimleri

Dünyanın birçok ülkesinde farklı isimlerle ve Türkiye'deki adı ile teknokent olarak bilinen teknoloji geliştirme merkezlerinin amacı; endüstriyel anlamda yeni bir fikir ve bir tasarım sahibi olan; ancak yeterli sermayeye sahip olmayan genç ve yetenekli kişilerin işlerini kurmasında, geliştirmesinde ve üretimini devam ettirmesinde gerekli altyapıya sahip üniversiteler içerisinde işletme kurup teknik ve bilimsel olarak desteklenebilecekleri bir ortamın sağlanması olarak tanımlanabilir (Çetin, 1997)

2.2.1 Bilim parkı

Bilim parkları, üniversitelere yakın bir arazide kurulmuş, teknoloji kökenli ve Ar-Ge faaliyetleri yürüten kuruluşların bir araya gelmesiyle oluşan, üniversiteler ile sürekli iletişim halinde bulunan sitelerdir (Harmancı ve Önen, 1999).

Teknoloji merkezleri start-up olarak da adlandırılan büyüme imkânı yüksek olan yenilikçi firmaların faaliyet göstermesi, kuluçka/inkübatör döneminin desteklenmesi, işletme, koordinasyon, altyapı, teknoloji transferi gibi küçük ve orta ölçekli işletmelerin ihtiyacı olan yeteneklerini geliştirme hizmetleri sunmaktadır. Ayrıca, uluslararası piyasa ekonomisinde ortaklık, iletişim, arsa, arazi, vb. hizmetleri sağlamaktadır (Keleş, 2007: 86).

2.2.2 Kuluçka/İnkübatör merkezi

Mesleki yeterlilik, danışmanlık ve malzeme gibi ihtiyaçları gerekli durumlarda (kiracılık süresi vb.) yeni başlayan işletmelere temin ederek üretimin başlaması

ve yatırımcının teşvik edilmesini amaçlayan kuruluşlardır. Kiracı olarak işe başlayan girişimciler, üretime başlama seviyesine geldiklerinde ayrılırlar. Yerlerini ise yeni girişimciler almaktadır (Çakmakçı, 2005).

Bu bölgelerde yer alan girişimciler, burada geçirdikleri sürede herhangi bir ücret ödemedi veya çok küçük ücretler karşılığında bölgede bulunan imkânlardan (faks, telefon malzeme, kütüphane, laboratuvar, danışmanlık vb.) yararlanabilirler.

Ayrıca içerisinde buldukları üniversitelerin hizmetlerinden faydalanabilirler ve üniversiteler ile birlikte proje yapma potansiyeli elde ederler. Burada önemli olan husus, Ar-Ge değeri olan yeni fikirlerin desteklenmesini sağlamaktır. Yeni girişimci yeterli koşulları sağlayıp, mesleki yeterliliğini tamamladığında buradan ayrılarak teknokentlere geçerler ve yeni girişimcilere yer açarlar (Keleş, 2007: 88).

2.2.3 Yenilik merkezi

İleri ve yeni teknolojiye sahip firmaların piyasada yer alabilmesi ve kendilerini geliştirebilmeleri için uygun ortamın ayarlanarak, birçok hizmetin üniversiteler, Ar-Ge kuruluşları veya enstitüler tarafından bir bağ oluşturularak daha aktif kullanılmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuş merkezlerdir (Güleç, 1998).

Yenilik merkezlerinde öncelikle girişimcilerin yeni olması ve ileri teknolojiye dayalı faaliyet göstermeleri gerekmektedir. Bu açıdan danışmanlık hizmeti, yer temini, proje geliştirme, teknik eğitim ve diğer kuruluşlarla bilgi entegrasyonu sağlanmaktadır (European Commission Report, 2007).

2.3 Araştırma parkı

Üniversiteler ve araştırma kuruluşlarıyla bilgi alışverişi içerisinde temel araştırmalara bağlı oluşturulmuş projeleri bulunan büyük firmalar veya ileri teknolojiye bağlı genç işletmelerin bilimsel temellere dayanan çalışmalarına destek olunması amacı ile kurulmuştur. Araştırma parkları, sahip olunan arazi ve binaların kamusal veya özel işletmelerin ileri teknoloji üretmeleri için bilimsel Ar-Ge çalışmalarına, üniversitelerin ve araştırma kuruluşlarının destek hizmeti vermesidir (Harmancı ve Önen, 1999).

2.3.1 Teknoloji geliştirme bölgesi

İleri ve yeni teknoloji kullanan firmaların Ar-Ge çalışmaları ile teknoloji, yazılım ve yenilik üretimi yaptıkları, ortaya çıkan teknolojik ürünü hizmet veya yöntem olarak değerlendirip bunun ticari boyutunu kullanmak amacıyla araştırma yaptıkları bölgelerdir. Araştırma kuruluşlarının ve üniversitelerin altyapısını ve bilimsel gelişim imkânlarından faydalanılıp ekonomik amaç taşımaktadır (Keleş, 2007: 92).

2.3.2 Teknokentler

Yenilik merkezi, Araştırma parkı, Bilim parkı vb. oluşumlar birbirlerine birçok konuda iç içe geçmiş olduğundan bu kavramları net bir şekilde ayırmak ve kesin ifadeyle nitelemek oldukça zordur. Bundan dolayı Ar-Ge çalışmaları, teknoloji üretimi yapılan bölgeler sıklıkla teknokent olarak değerlendirilmektedir.

Teknokentler, yeni ve ileri teknolojinin geliştirilmesi veya üretimi için, yatırımcılara ve yenilikçi işletmelere belirlenen şartları sağlaması durumunda üniversitelerin ve araştırma kurumlarının teknik altyapılarını, bilimsel desteklerini, devletin kontrolü ve düzenleyici çalışmaları ile Ar-Ge çalışmalarına fırsat veren üniversite-sanayi işbirliğinin sağlandığı bölgelerdir (Babacan, 1995: 1).

Uluslararası bilim parkları derneği (The International Association Of Science Parks, IASP) teknokent kavramını içerisinde bulunan yenilikçi ve bilgi tabanlı firmaların, piyasa içerisindeki rekabet kültürünü destekleyip bu yönünün öne çıkmasını ve bu amaç sonucunda toplumun zenginliğini arttırmak olan, alanında uzman kişiler tarafından yönetilen oluşumlardır. Bunların sağlanması için teknokent, Ar-Ge kuruluşları, üniversiteler, pazar ve firmalar arasında bilgi akışını yönetirler. Kuluçka merkezleri aracılığıyla yenilikçi ve bilgi tabanlı firmaların oluşmasına ve büyümesine destek olurlar. Böylece yüksek kaliteli bir çalışma alanı, destek ve olanak sağlar ve katma değeri yüksek hizmet sunarlar (Lynne, 1991).

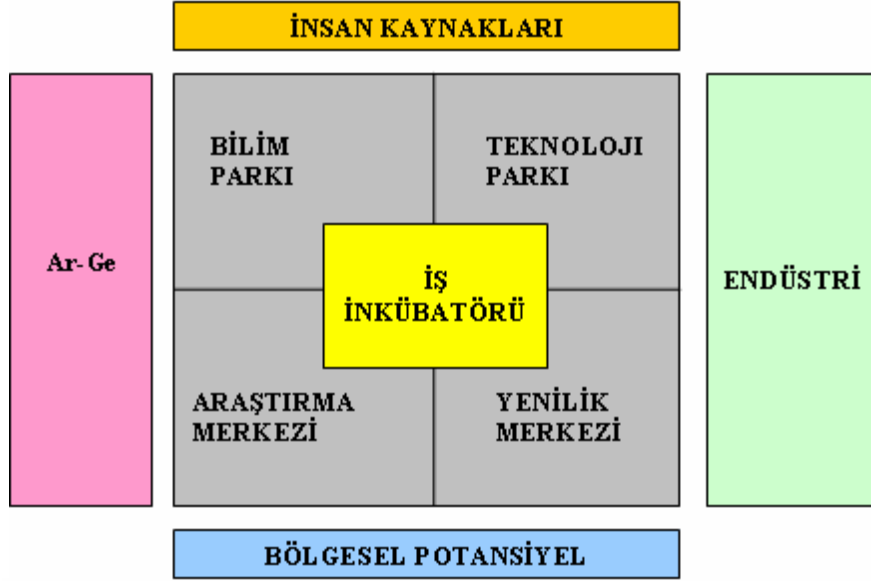
Teknokentler, yeni ve ileri teknoloji üretim yapmak isteyen girişimcilerin ticari işlerini üniversite yanında gerçekleştirme, Ar-Ge faaliyetlerinde ve yenilik çalışmalarında üniversitelerin imkânlarından faydalanma amacı ile kurulmuş olan sanayi ve üniversite işbirliğidir (Paçacıoğlu, 1989).

OECD tarafından 1986 yılında “Science Parks, and Technology Complexes in Relation to Regional Development” konulu bir seminerde teknokentlerin amaçları şu şekilde aktarılmaktadır (Özbay, 2000):

- Kent çevresindeki ekonomik canlılığın sağlanması,
- İleri teknolojinin kullanıldığı alanlarda iş imkânı sağlamak,
- Küçük işletmelerin ve ortaklıkların kurulması,
- Bölgesel gelişmişlik düzeyi arasındaki farkı azaltmak,
- Yerel yönetimlerin teknolojik gelişmede aktif rol almasını sağlamak,
- Ar-Ge çalışmalarında bölgesel ve yerel ekonominin yapılanmasına katkıda bulunmak,
- Yenilik yaratmak için altyapının sağlanması,
- Bölgesel kaynaklar ile bölgenin araştırma kapasitesini ve üniversiteler arasında işbirliği sağlamak,
- Yeni ürünlerin kazandırılmasını ve sanayinin modernizasyonunu desteklemek.

Babacan (1995: 25) teknokentlerin hangi amaçlar doğrultusunda kurulduğunu maddeler halinde belirtmiştir. Bunlar;

- Yatırımcılığı özendirmek ve teşvik etmek,
- Teknoloji tabanlı yeni işletmelerin oluşturulması,
- Ar-Ge faaliyetlerinin yatırım olarak değerlendirmek,
- Bölgedeki ekonomik faaliyetleri sayısını çoğaltmak,
- Bölgedeki üniversite mezunlarına istihdam sağlamak,
- Teknoloji transferini desteklemek,
- Yaratıcılık ve bilimi ticarete dönüştürmek,
- Teknokentten gelir elde etmek,
- İşçilerin yeteneklerini geliştirmek ve bakış açısı kazandırmak.

Şekil 2.1: Genel Teknokent Olgusu

Kaynak: Ay, Mustafa, “Bölgesel Ve Ulusal Kalkınmada Etkili Bir Mekanizma: Teknokentler”,

(http://www.stradigma.com/turkce/eylul2003/print_10.html (07.04.2007)

2.4 Teknokent ve Fayda

Bölge içerisinde bulunan firmalar, teknokentte yer aldığından belirli avantajlara sahip olmaktadır. Ancak bu avantajlar sadece bölgede bulunun işletmeye değil aynı zamanda üniversiteye, bölgeye ve ülkeye çeşitli faydaları bulunmaktadır. Bu faydalar maddeler şeklinde aşağıda sunulmuştur (Polat, 2007):

2.4.1 Girişimciye olan faydalar

- Teknokentler akademik kuruluş ve işletme arasında uyum olmasını sağlar,
- Verilen ve bilginin partnerler arasında değişimini ve gelişimini sağlar,
- İşletmeler, üniversite ve sanayi üretimim arasındaki iletişimi anlamlandırır,
- Üniversiteler bilgi ve uzmanlıklarını işletmelere aktarırlar,
- Teknokentler firmalara önemli bir kaynak ağı sağlarlar,
- Firmalara çeşitli vergi avantajları sağlanmaktadır,
- Firmalar arasındaki iletişim ve paylaşım teşvik edilir,
- Teknokentte bulunmak firmalara prestij sağlamaktadır (Fukugawa, 2006),

- Teknokentler ve üniversiteler, bölge içerisindeki firmalara danışmanlık yaparlar,
- Teknokentler fotokopi, iletişim, sekreteryaya vb. alt yapı hizmetleri sunarak firmaların asıl hedeflerine odaklanmasını amaçlamaktadır,
- Finans, pazarlama ve yönetim gibi uzmanlık gerektiren alanlarda yardım alırlar,
- Tüketici ve pazar araştırma maliyetleri azalır,
- Firmalar müşteri odaklı daha değerli ürünler üretirler (Vedovello,1997).

2.4.2 Üniversiteye olan faydalar

- Devlet üniversitelere finansal kaynak destek sağlar,
- Yenilikçi firmaların bilim ve teknoloji alanındaki çalışmaları, üniversitelerin araştırma gündemlerini aktif olarak güncellemelerine ve geliştirmelerine katkı sağlarlar,
- Teknokentlerin üniversiteyle işbirliği içerisinde olması, yenilik yaratmasına ve kapasitesini arttırmasına olumlu etkide bulunur (Vedovello, 1997),
- Teknokentlerdeki buluşların kamuoyuna iletilmesini sağlarlar,
- Üniversitelerdeki buluşlar, teknokentler aracılığıyla ticarileşme fırsatı yakalarlar. Ayrıca teknokentler sayesinde akademik kökenli firmalar kurulur (Löfsten ve Lindelöf, 2005).

2.4.3 Bölgeye olan faydalar

- Sanayi ve teknolojik gelişmelerle ilgilenen devletler ve diğer kuruluşlar, mahrumiyette bulunan bölgelerde fiziksel mekân sağlamak ve bölgeyi desteklemek için çeşitli önlemler alırlar. Teknokentler alınan bu önlemlerden birisidir (Löfsten ve Lindelöf, 2005),
- Teknokentlerin bulunduğu bölgede yeni istihdam kaynakları açılır,
- Teknokentler, sanayileşmenin olmadığı bölgede pozitif etki yaratırlar,
- Bölge çevresinde yaşayan insanların yaşam standartlarında ve gelir düzeylerinde artış sağlarlar,
- Teknokent bölgelerinde sosyoekonomik kalkınma görülür (Phillimore, 1999),
- Eğitim düzeyinde artış olur.

2.4.4 Ülkeye olan faydalar

- Üniversite ve sanayi arasındaki işbirliği yalnızca birbirlerine katkı sağlamaz, ülkenin endüstrisini de geliştirir (Vedovello,1997).
- Yüksek kurum ilişkilerinin artması, ülkenin yenilik gücünü ve üretim seviyesini yükseltir,
- İşsizlik oranlarında azalmalar görülür,
- Alanında uzman, kalifiye iş gücünün oluşmasına katkı sağlar,
- Ülkenin teknoloji ve bilim düzeyi yükselir, ülke uluslararası alanda saygınlık kazanır (Bakouros ve Diğ., 2002).

3 TEKNOKENT MODELLERİ VE ORGANİZASYON YAPILARI

Kuruluş amacı olarak incelendiğinde teknokentler üniversite-sanayi işbirliği olarak görünse de, Ar-Ge çalışmaları, teknolojik yenilik ve bilimsel çalışmalar ülke içerisinde mevcut ekonomi politikaları veya uygulanan kanunlar etkilenmesi sonucunda farklı teknokent modellerinin oluşmasını sağlamıştır. Teknokent modelleri aşağıda anlatıldığı gibi gruplara ayrılmıştır.

3.1 Teknokent Modelleri

3.1.1 Kamu ağırlıklı model

Teknokent doğrudan devlet tarafından kurulur. Devlet, sivil toplum örgütleriyle ortak çalışmalar yaparak, teknokentlerin altyapısını oluşturmaktadır. Devlet aracılığıyla kurulmuş bu teknokentlerde yer alan firmalara ve kuruluşlara vergi ve kredi avantajları sağlanır (Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu, 2009).

Kamu ağırlıklı modelde devlet etkisi doğrudan etkilidir ve uygulamalarda ülke sınırları içerisindeki kaynakların yenilik üretiminde ve bilimsel çalışmalarda kullanılması sağlanır.

3.1.2 Üniversite ağırlıklı model

Üniversiteler sahip oldukları arazide ve kendi imkânlarıyla teknokent kurabilirler. Teknokentin kurulmasında ve işletilmesinde yetkili mercii üniversitedir. Ayrıca oluşturulan bu modelde üniversite işletmeyi bağımsız olarak sürdürmektedir (Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu, 2009).

3.1.3 Özel girişim modeli

Ekonomik olarak güçlü olan işletmeler ile üniversitelerin ortak çalışması sonucunda kurulan teknokent modelidir. Teknokentin kurulmasına öncülük eden işletme yönetim konusunda daha fazla söz hakkına sahiptir. Aynı zamanda bu işletmeler teknokent içerisinde yer alacak firmaların seçim hakkına sahiptir (Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu, 2009).

Güçlü finans kuruluşları, arazilerin, binaların, altyapı çalışmalarının maliyetinin yüksek olduğu bölgelerde kira ve inşaat bedellerini üstlenmektedir. Bundan dolayı teknokentin kuruluş aşamasından aktif olarak yer alan ve finansal maliyetleri üstlenen işletme yönetimde söz sahibi olur. Yer alacak firmalarında seçiminde etkin rol alır (Harmancı ve Önen, 1999).

Üniversiteler bazen gerekli arazi, mekân veya imkânlara sahip olamamaktadır. Güçlü finans kuruluşlarıyla ortak çalışmalar sonucunda üniversite tarafından gösterilen arazi üzerine yapılması planlanan binalar teknokent yönetimi ve üniversiteler arasındaki anlaşmalar ile süreli ücretsiz, süresiz ücretsiz veya kurulumu gerçekleştiren işletmenin kullanım alanının dışındaki bölgeleri kullanarak belirli düzeyde kazanç sağlamaktadırlar (Akyol, 2015).

3.1.4 Karma model

Teknokent kuruluşunda farklı kurumlar rol alırlar; üniversiteler, yerel yönetimler, banka ya da vakıf işbirliği içerisinde hareket ederek kurulmaktadır (Harmancı ve Önen, 1999). Kamu veya özel sektör kuruluşlarının ortak kurdukları modelde, kurucu ortakların sermayeleri ve yönetim payları değişkenlik gösterebilir. Ülkemizde teknokentler, genellikle devletin öncülüğünde kurulmakta, en az bir üniversite veya araştırma kuruluşu ile bağlantı kurmakta ve yönetimde, üniversite, özel sektör kuruluşları veya yerel yönetimler yer almaktadır. Türkiye'deki teknokentler genel olarak karma model olarak değerlendirilebilir (Babacan, 1995: 32).

3.1.5 Yerel yönetim modeli

Teknokentler büyük kentlerde bölge ekonomisinin kalkınması amacıyla da kurulabilmektedir. Yerel yönetimler bu teknokent modelinde kuruluş giderlerini üstlenmektedirler. Bu maliyetleri kendi imkânlarıyla veya uluslararası kuruluşlardan elde ettikleri gelirlerden de karşılayabilmektedirler (Güney, 2010).

Yerel yönetim modelinde, bölgede yeni istihdam imkânları elde edilmekte ve böylece bölgesel kalkınmaya yardımcı olunmaktadır.

3.2 Teknokentlerde organizasyon yapısı

3.2.1 Kurum ve kişiler

Teknokentler, Ar-Ge ve yenilik merkezli olduğundan farklı kurum ve kişilerin işbirliği içerisinde bulunduğu oluşumlardır. Bu görevlerde rol oynayan kurum ve kuruluşlar, üniversite sanayi işbirliğinde, teknolojik gelişmede, bölgesel ve ulusal kalkınmada çok önemli etkiye sahiptirler. Aşağıda bu kurum ve kişiler açıklanmaktadır.

Üniversiteler; bölgenin kurulmasındaki en önemli etkiye sahip kurumdur. Teknokentte yönetici veya işletmeci şirkete hissedardırlar. Teknokentin kurulacağı arazi, mekân veya binayı sağlarlar. Akademik destekte bulunmaktadırlar.

Üretim sektörleri; yönetime veya bölge içerisindeki firmalara ortak olmaktadır. Sektörde mevcut olan problemlerin çözümü ve yenilik üretiminin önündeki engellerin kalkması için işbirliği içerisinde bulunmakta ve yeni ürünleri satın almaktadırlar.

Girişimci firmalar; yenilik çalışmaları için gerekli personel ve Ar-Ge desteğini sağlayan kuruluşlardır. Aynı zamanda yönetime ortak olmaktadır.

Akademisyenler; bilimsel çalışmalar yapmalarının yanı sıra Ar-Ge desteği sağlayan veya girişimci işletmelere ortak olan bilim insanlarıdır (Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu, 2009).

3.2.2 Teknoloji Transfer Ofisleri

Bilimsel araştırmalar sonucunda gerçekleştirilen buluş ve yeniliklerin pazarlanması, reklamının yapılması, satışı gibi ticari işlemleri kapsayan süreçlerin tamamı teknoloji transferi olarak değerlendirilmektedir. Bu süreçlerden elde edilen gelirin üniversite, aracı kurum ve buluşu gerçekleştirenler arasında paylaşılmasıyla sonlanmaktadır (Serbest, 2013).

3.3 Dünyada ve Türkiye’de Teknokent

Teknoloji ve bilim, kalifiye işgücü kaynağıyla işbirliği içerisinde yeni kaliteli ürünlerin üretimini hazırlamakta ve kalkınmışlık düzeyine doğrudan fayda

sağlamaktadır. Bu sebeple, gelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınmışlığını sağlayan en önemli etmen bilim ve teknolojiye önem vermeleridir. Bilimdeki gelişmişlik sürekli birbirini tetikleyen bir oluşum olduğundan geçtiğimiz yüzyıl içerisinde çok farklı boyutlara ayrılmış, ülke içerisinde yaşayan insanların refah ve mutluluğu ülkenin uluslararası piyasadaki rekabet seviyesine paralel hale gelmiştir. Günümüzde Ar-Ge faaliyetleri ile birlikte oluşan ileri teknoloji toplumunun talepleri, teknolojik, ekonomik ve politik kararları etkilemektedir (Ay, 2003).

Araştırma geliştirme faaliyetlerini sürdürmek koşuluyla oluşturulan bilim ve teknolojiyi temel alan endüstri merkezlerinin sayısı gün geçtikçe artış göstermektedir. Teknokent kuruluşları ülkelerin politika, ekonomi ve bölge farklılıklarından etkilenecek, modeller ülkelerarası veya bölgeler arasında değişmektedir (Şenlier, 1999).

Dünya üzerindeki ilk teknokent örnekleri Amerika Birleşik Devletleri'nde 1950'li yıllarda, sanayi merkezlerinde, ayrıca üniversiteler ile sanayi arasında işbirliği amacıyla üniversitelere yakın alanlarda "Science Park" (Bilim parkı) şeklinde oluşturulmuştur. Ancak, bu yapılaşma ve çalışmalar 1970'li yıllara kadar istenen başarıyı sağlayamamıştır. Avrupa'da ilk teknokent çalışmaları ise 1980'li yıllarda görülmektedir (Tunca ve Keleş, 2010).

Dünya üzerinde 1970'li yıllarda yaşanan kriz aynı zamanda petrol fiyatlarının yükselmesi, maliyetlerin dünya genelinde artmasına ve sanayi sektöründe yavaşlamaya sebep olmuştur. 1970-1980 yılları arasında sanayide ortaya çıkan durgunluğun önüne geçmek ve işleyişi arttırmak amacıyla ABD, Japonya gibi ülkeler çeşitli alternatif yollara başvurmuş, Ar-Ge faaliyetleri ve yeni teknoloji geliştirilmesi için araştırma kurumları ve üniversitelere ortak çalışma alanı oluşturmuşlardır. Bu çalışmaların sonunda:

- Enformasyon teknoloji ve yazılım,
- Yeni ürünler,
- Uzay teknolojileri çalışmaları,
- Yeni enerji kaynakları,
- Robotik ve otomasyon çalışmaları

gibi yeni teknoloji alanlarında çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar teknolojik gelişmeyi desteklemiş, yeni, kaliteli, ucuz ve çok fonksiyonlu ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Ay, 2003).

Amerika ve Japonya'da yapılan bu çalışmalar, yenilik faaliyetlerinde kazanılan başarılar, Avrupa kıtasındaki ülkeleri de etkilemiş, modern endüstriyi ve Ar-Ge faaliyetleri başlatmak için çeşitli Avrupa ülkeleri çalışmalar yapmışlardır. Öncelikli olarak yapılan çalışmalar girişimcilik ruhunu canlandırmayı amaçlamıştır. Büyük projeler oluşturulmuş, ekonominin girişimcilik temeli üzerine oturtulması amaçlanmıştır. Yeni ürünlerin üretilmesi ve geliştirilmesini sağlamak için çeşitli önlemler alınmış, yapılan projelere teşvikler uygulanmış, üniversite-sanayi işbirliği tesislerinin oluşturulmasına önem verilmiştir (Ay, 1996).

Avrupa ülkelerinin bu çalışmalara başlama amacı sadece ABD-Japonya'daki değişimlere istinaden ortaya çıkan teknolojik gelişmelerden geri kalmama ve ekonomik rekabet isteği değil, aynı zamanda 1970'li yıllarda baş gösteren global ekonomik krizin yaşanmasıdır. Bu kriz nedeni ile kömür ve demir-çelik gibi modern olmayan endüstrilerin geçerliliğini kaybetmesi ile birlikte büyük oranda işsizlik görülmesi, Avrupa ülkelerinin ekonomik olarak zor günler geçirmesi, Ar-Ge faaliyetleri ve teknoloji geliştirme çalışmalarının hızlanmasını sağlamıştır (Şenlier, 1999).

Ekonomik kriz nedeni ile üniversitelere verilen ödenekler azalmış, üniversite mezunu kalifiye iş gücünün iş bulamaması durumu ve üniversitelerin aldığı eleştirilerin etkisiyle, üniversiteler yerel yönetimlerle işbirliğine gitmek zorunda kalmışlardır. Bundan dolayı üniversite içerisindeki araştırma faaliyetlerinin uygulamaya geçmesi için yapılan çalışmalar öncelikli bir hal almış, üniversitelerde bu amaçla özel birimler oluşturulmuştur. Üniversite-sanayi işbirliği ile araştırma çalışmaları yapılması teknoloji gelişimine dinamizm getirmiştir. Bu dönemde görülen sosyal sorumluluk bilinci, endüstride çöküş yaşayan büyük işletmelere ve yenilikçi teknoloji üretimi yapan küçük-orta ölçekli girişimcilere destek olmanın gerekliliği düşüncesini kazandırmıştır (Güleç, 1998).

Kriz durumundan çıkmak isteyen ülkeler bu gelişmeler ile birlikte Ar-Ge faaliyetlerine yapılan harcamalara ayrılan kaynaklarda artışlar olmuştur. Üniversite ve araştırma merkezlerindeki yenilik çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ürünlerin uygulamaya geçmesi, bölgesel kalkınma, işsizlik oranının azalması, bilim temelli üretimin yapılması amacı ile “teknokent” kurma ve geliştirme uygulamaları başlamıştır. Sonuç olarak, teknokentlerin oluşması ekonomik krizin ciddi boyutlarda olumsuz etkilerinin ve eski teknolojinin uluslararası piyasa rekabetinde geri planda kalması ile oluşmuştur (Ay, 1996).

Avrupa’da ilk olarak İngiltere ve Almanya’da girişimciyi teşvik destek uygulamaları ve üniversite-sanayi işbirliğini kurumsallaştırma amacı ile teknoloji geliştirme bölgeleri oluşturulma çalışmaları görülmüştür (Şenlier, 2006).

Yöresel kalkınmayı artırma fikrinin bu dönemde ön plana çıkması ile Almanya, İngiltere, Fransa gibi ülkelerde teknokentler ciddi anlamda gündeme alınmış ve devlet tarafından parasal destekler sağlanmıştır. Fakat farklı toplumsal ve ekonomik özelliklere sahip Avrupa ülkeleri, teknokentlerin yerleşim biçimleri, vereceği hizmetleri, çalışma biçimlerini özgün şartlarda değerlendirmiş ve uygulamışlardır (Şenlier, 2006).

Değişimler etkisini 1980’li yıllarda göstermeye başlamış ve bunun etkisi ile tüketim, üretim ve ticaret koşullarında farklılaşmalar görülmüştür. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomideki oranlarının fazlalaşması, bu işletmelerin yenilikçi çalışmalarda daha aktif rol almalarını sağlamıştır. Bilim ve teknoloji temelli çalışmaların ekonomik olarak kalkınmayı sağlaması ve toplum refahını arttırdığı ile ilgili somut sonuçların ortaya çıkması bu mekanizmalara yönelik politikalar ve stratejiler oluşturulmaya başlanmıştır. Üretimde yenilikçi fikirleri olan ve çalışmalarda bulunan işletmeler kurulması ve mevcut faaliyette bulunan işletmelerin desteklenmesi ön plana çıkmıştır. 1980’li yıllarda teknoloji geliştirme bölgelerinin kurulması ve desteklenmesi hız kazanmıştır (Polat, 2007).

Büyük üniversiteler, endüstri kuruluşları ile işbirliği içerisinde, Ar-Ge faaliyetlerinin laboratuvarlardan sanayiye geçiş yaparak yeni teknoloji üreten firmaların oluşturulmasını sağlamıştır. 1990’lı yıllarda teknokent uygulamaları

sadece gelişmiş ülkelerle sınırlı kalmayarak, birçok gelişmekte olan ülkede de uygulanmaya başlamıştır (Keleş, 2007: 102).

3.3.1 Dünyada teknokent uygulamaları

Geçmişten günümüze olan tarihsel süreçte teknokentlerin gelişimine bakıldığında genellikle üniversitelerin kullanıma uygun olmayan alanlarını değerlendirmek amacıyla yeni teknoloji üreten işletmelerin bir araya geldiği alanlar olarak görülmektedir. Teknokentlerin idari, sosyal, teknik hizmetlerinin yükselmesi sanayi-toplum arasındaki iletişimin daha sık olmasını ve fayda bölüşümünün artmasını sağlamıştır. Son dönemlerde teknokentler, sundukları imkânlarla üniversite destekleriyle birlikte buldukları bölgenin gelişimine olumlu yönde katkıda bulunmaktadır (Sarıçiçek, 2005).

Bilimsel bilginin, teknoloji yoğun çalışma alanı içerisinde, üniversite ile sanayi işbirliğinin yapılması ilk olarak ABD’de görülmüştür. İlerleyen süreçte Almanya, İngiltere ve Japonya gibi ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde teknoloji parkları oluşturulmuş ve sayıları dünya üzerinde giderek artmaktadır. Teknokentler kuruluş amacıyla benzer özellikler gösterebilirler de bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye kültürel ve ekonomik farklılıklardan dolayı değişim gösterebilmektedirler (Menteş, 2007).

Teknokentlerin ilk çalışma alanı bulunduğu ve en kapsamlı şekilde uygulamalarının görüldüğü Amerika Birleşik Devletleri’nde birçok federal hükümet, yeni teknolojinin üretilmesi ve gelişime katkı sağlaması amacı ile teknokentleri desteklemiştir. 1973 yılında 20 teknokent, üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde oluşturulmaya başlanmıştır (Çakmakçı, 2005).

ABD’de uygulamaya başlanan teknokent örnekleri Kaliforniya eyaletinde Stanford Üniversitesi’nin yanına kurulan silikon vadisi, Kuzey Carolina’daki araştırma üçgeni parkı ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü çevresinde oluşturulan 128. Karayoludur.

Teknokent gelişimi ABD’de 1951 yılında daha geniş kapsamlı ve etkili sonuç almak amacı ile oluşturulan iş ortaklıkları ile görülmeye başlamıştır. ABD’de yerel yönetim organları ve finans kurumlarının girişimleri bu sürecin hızlanmasını sağlamıştır. Bu süreç içerisinde girişimler daha çok elektronik sektörü için yapılmıştır. Bu girişimlerdeki asıl amaç ekonomik kalkınmaya

oranla daha çok teknoloji transferi olarak nitelenmektedir ve bu başarılı sonuçlarda ABD üniversitelerinin destekleri çok önemli bir paya sahiptir. Bu gelişmeler dünya üzerinde kurulan ilk teknokent olan silikon vadisi temelini oluşturmuştur. Silikon vadisi teknoloji geliştirme çalışmalarının yapıldığı alan olmaktan daha çok, bölge içerisinde yapılan Ar-Ge faaliyetlerinin ticarileştirilmesi açısından göstermiş olduğu gelişim, dünya üzerindeki yenilikçi girişimciler, sermayedarlar ve fırsatları değerlendiren bireyler açısından dikkatleri üzerine çekmiştir (Çakmakçı, 2005).

Silikon vadisi geçen süre içerisinde sürekli gelişim göstermiş ve kendini yenileyerek daha kapsamlı alanlarda çalışmalara imza atmıştır. Bölge içerisinde bulunan gelişmiş alt yapı imkânları Ar-Ge ve yenilik çalışmalarında bulunan şirketlere donanımlı destek birimleri, Ar-Ge merkezleri, üniversite altyapısı ve gelişmiş bilgi ağlarından faydalanma fırsatı sunmuş ve bunun sonucu olarak bölgede bulunan işletmeler küresel anlamda büyüme yoluna gitmiştir.

Silikon vadisi aracılığıyla yapılan satışların büyüklüğü başarısını kanıtlamaktadır. Ayrıca günümüzde bilgi teknolojisi ve yenilik açısından çok büyük önem taşımaktadır (Görkemli, 2011). Silikon vadisi içerisinde bulunan firmalar çağımızın en önemli üretimini yapan teknoloji devlerini barındırmaktadır; Intel, Micro Devies, HP vb. ABD’de yapılan devlet teşvikleri ve buradaki işbirliğinin özel sektör yatırımcıların katılımına sağlamıştır.

ABD’de bulunan diğer bir önemli teknoloji geliştirme bölgesi kuzey Carolina’da bulunan, Research Triangle Park 1959 yılında kurulmuştur. IBM ve EPA gibi büyük şirketler 1965 yılında bölge içerisinde faaliyete başlamışlardır (Menteş, 2007). Amerika’da Massachusetts’te bulunan diğer bir teknokent ise Route 128’dir (128. Karayolu). Burada Ar-Ge faaliyetlerin ilk başta savunma-silah sanayi projeleri üzerine uygulanmıştır. Sonraki süreçte ileri bilgi teknolojisi ve bilgisayar ağırlıklı çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Sarıhan, 1998).

Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşanan bu gelişmeler ve yeni bilgi teknolojisinin sağlamış olduğu avantajlar özellikle Avrupa ülkeleri ve uzak doğu ülkelerinin dikkatini çekmiştir. 1990’lı yıllarda Asya ülkeleri uluslararası rekabet gücünü arttırmanın yanı sıra silikon vadisi ve ABD’deki diğer

teknokentlerin benzerlerinin oluşturulması amacı ile ülke politikalarını bu yönde oluşturmaya başlamışlardır (Koh ve Tschang, 2003). Silikon Vadisinin elde etmiş olduğu başarılar dünya üzerindeki diğer büyük firmaların, devletlerin, araştırma firmalarının ve üniversitelerin teknokent oluşturma projelerine hız vermelerini sağlamıştır (Ay, 1996). Ekonomik kalkınmanın en önemli araçlarından biri haline gelen teknokentler, İngiltere, Almanya, Fransa ve Japonya gibi ülkelerde benzer projelerin geliştirilmesini sağlamıştır. 1980’li yıllarda teknokentler, ülkeler tarafından desteklenmiş ve devlet kalkındırma projelerinde gündeme gelmiştir. Uygulamalar ülkelerin sahip oldukları özgün niteliklere göre farklılıklar göstermiştir (Şenlier, 2006).

Fransa’nın Nice Şehrinde bulunan Sophia Antipolis teknokent ülkedeki en büyük Ar-Ge merkezi olarak görülmektedir. Bununla birlikte Toulouse’da bulunan Grenoble-Meylan diğer bir büyük teknokenttir. Sophia Antipolis, 1969 yılında kurulan ve dünya üzerinde çok önemli başarılı çalışmalar sunun teknoloji parklarından biridir. Genel olarak elektronik, bilgisayar, tıp, eczacılık ve kimya üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Bölgenin sahip olduğu avantajlı coğrafik özellikler ve estetik yapıya verilen önem, bağlantıların güçlenmesini ve Sophia Antipolis’in odak merkezi haline gelmesine imkân vermiştir (Şenlier, 1999). Fransa’da halen 50 civarında teknoloji parkı faaliyet göstermektedir (Duchemin, 2007).

İngiltere’de ilk teknoloji geliştirme merkezi, 1972 yılında Trinity College tarafından Cambridge’de ve Edinburgh’da kurulmuştur. İngiltere’de oluşturulan bu teknokentte, araştırma faaliyeti yürüten işletmeler ve sanayi üretiminin işbirliği içerisinde çalışmasında, İngiliz hükümetinin uyguladığı politikaların önemli etkisi bulunmaktadır. 1980’li yıllarda bu başarılı teknokentlerin etkisiyle yenilerinin oluşturulması hız kazanmıştır. 1982’de Merseyside; 1983 yılında Bradford, Leeds ve Aston; 1990’da Oxford bilim parkı kurulmuştur. İngiltere’nin en büyük bilim parkı Trinity College tarafından kurulan Cambridge bilim parkıdır (Menteş, 2007). Burada birçok uluslararası anlamda güçlü firma yenilik çalışması yapmaktadır. ABD, Hollanda, Finlandiya, Japonya gibi farklı ülkeler üretim çalışmasından daha çok araştırma-geliştirme faaliyeti yürütmektedir (Keleş, 2007: 103).

İngiltere’de üniversitelere verilen fonların dağılımı ve yöneticilerin üniversite bütçelerini kısıtlaması ile üniversitelerin ekonomik anlamda zorluk yaşaması, bilim parklarının gelişmemesinin en temel sebebidir. Yaşanan bu olumsuzluklar harcamaların azaltılması ve gelirin arttırılması zorunluluğunu getirmiştir. Her ne kadar kısa süreli önlemler alınmışsa da çözümün, üniversitelerin sanayi ile yakın ve aktif ilişki içerisinde olmasında olduğu anlaşılmıştır. Ekonomik kalkınmada büyük önemi olan teknokentler yerel yönetimler tarafından desteklenmiş, özendirme çalışmaları yapılmış, bu konuda çeşitli politik kararlar alınmıştır. Teknokentlerin ortaklık yapısı açısından üniversitelerin ticari işletmeleri, yerel yönetimler, yatırımcı firmalar, bankalar vb. tüzel kişiliğe sahip işletmeler görülmektedir. Her ortağın yatırım sebebi farklı olsa da asıl amaç teknoloji, yenilik ve sermayenin bir araya gelip ülke ekonomisine faydalı tesis kurulup işletilmesidir (Babacan, 1995: 44).

Japonya’da kurulan bilim parkları teknopolis olarak adlandırılmakta ve yerel yönetim değil merkezi yönetim tarafından desteklenmektedir. Uluslararası ticaret bakanlığı Japonya’da teknopolislerin kurulup, işletilmesinde aktif rol üstlenmektedir. Aynı zamanda Avusturalya’da kurulan bilim parklarını da desteklemektedir (Menteş, 2007).

Japonya’da ilk olarak 1963 yılında alınan kararlar ile 1970 yılında Tsukuba Üniversitesi’nin desteklediği Tsukuba teknokenti kurulmuştur. Bu teknokent bünyesinde birçok resmi ve özel araştırma faaliyeti yürüten enstitü bulundurmaktadır (Keleş, 2007: 104).

Japon yerel para biriminin değer kazanması ülkeden yapılan ihracat oranının düşmesine neden olmuş, ayrıca Japonya’da bu sıkıntı yaşanırken Asya endüstrisi büyümeye devam etmiştir. Buna karşılık Japonya’nın kendi sanayisini koruması gerekliliği, teknopolislere yaptıkları yatırımın ve teşviklerin arttırılmasında etkili olmuştur. Yapılan teşvikler öncelikle kuluçka merkezlerinin kurulması amacı ile uygulamaya koyulmuş, sonraki süreçte teknopolislere önem verilmiş ve nihai olarak Japonya tekno-devlet olarak tanınmıştır (Şenlier, 2006).

Teknopolisler için kuruluş bölgesi seçilirken özellikle dikkat edilen nitelikler; sanayisi gelişmemiş, işgücünün yeterli olduğu, merkezi bir yerleşim yerine

yakın, teknolojik anlamda ileri düzeyde üretim desteği sağlayabilecek en az bir üniversitenin olması, sermaye sahibi girişimcilerin bulunması ve erişebilirlik açısından uygun bir lokasyonda olmasıdır. Bu niteliklere dikkat edilerek 1980’li yıllarda teknopolisler en büyük gelişimini göstermiştir. Amerika’da bulunan bilim parkları niteliğinde olan Tsukuba teknokenti benzerleri için yoğun girişimlerde bulunmuşlardır (Sayın, 2005).

ABD, Avrupa ve Japonya’ya kıyasla sanayileşmesi yeni olan Çin, bilim parkları konusunda kısa sürede çok fazla yol almış ve katma değeri yüksek olan teknolojik ürünlerin geliştirilmesine yönelik faaliyetlerini arttırmıştır. Çin’de kurulan ilk teknokent 1985 yılında Shengzhen teknokentidir (Süzer, 2004). 2000 yılına ulaşmadan Çin’de kurulan bilim parklarının sayısı 53’ü bulmuş ve merkezi hükümete bağlı belediyeler tarafından desteklenmiş ve yönetimleri gerçekleştirilmiştir. Çin’de bulunan bilim parkları ilaç, biyoteknoloji, elektronik yazılım, bilgi ve eğlence servisi alanında çalışmaktadır (Keleş, 2007).

3.3.2 Türkiye’de teknokentlerin uygulamaları ve gelişimi

Türkiye’de yapılan Ar-Ge faaliyetleri ve yenilik yaratmak amacıyla oluşturulan politikalar 1960’lı yıllardan itibaren gündeme gelmiştir. Ancak yapılan çalışmalar ve girişimler daha çok küçük sanayi sitelerinin oluşturulmasını sağlamıştır. Bu uygulamada yapılan nihai amaç küçük ölçekli sanayilerin belirli bir alanda faaliyet göstermesini sağlamak, üretim kapasitesini artırmak ve işletmeler arasındaki işbirliğine katkıda bulunmaktır. Küçük ve büyük işletmeler arasında oluşturulacak koordinasyon, yan sanayi faaliyetlerini arttırıp gelişime katkı sağlayacağı planlansa da bu uygulama yeterli düzeyde başarılı olmamıştır (Törel, 1991).

Dünyada ilk olarak teknokent fikri Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Organizasyonu tarafından desteklenmiştir ve Türkiye Devlet Planlama Teşkilatı üniversite-sanayi işbirliğinin önemine raporunda yer vermiştir. Bu rapora istinaden teknokentlerin kurulumu ve işleyişinde gerekli nitelikler aşağıda yer alan maddelerde belirtilmiştir (DPT, 1989).

- Deneyimli akademisyenlerin ve girişimcilerin işbirliği ile oluşturduğu bir yönetim kurulu,

- Yenilik faaliyetlerini takip edebilecek ve bunu uygulamaya geçirecek bir çevre,
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimini sağlayacak altyapı,
- Destek veren üniversitenin laboratuvar, kütüphane, bilgisayar ve diğer sistem gereksinimlerinin teknokentin hizmetine açık olması,
- Yenilikçi sanayi kuruluşlarıyla işbirliği,
- Girişimcilerin teşvik ve destekler ile teknokent bölgesine yatırım yapmasını sağlama,
- Devletin ve yerel yönetimlerin gerekli altyapıyı geliştirmeye olan etkileri.

Devlet Planlama Teşkilatı bu konuyla ilgili girişimlerde bulunmuş; 1990 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Bilim ve Teknoloji Fonu'nu Türkiye'ye davet etmiştir. Konuyla ilgili görevlendirilen uzmanlar İstanbul, İzmir, Ankara, Eskişehir gibi şehirlerde araştırmalar yapmış ve eğitim seminerleri vermişlerdir. Devlet Planlama Teşkilatı öncülüğünde İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiye Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ile işbirliği içerisinde ilk teknoloji geliştirme bölgelerini oluşturulmuştur (Sarıhan, 1998). 1992 yılında Marmara Araştırma Merkezi kurulmuştur. 4691 sayılı "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu" 26 Haziran 2001 tarihinde çıkartılan kanun ile yapılan yenilik politikaları yasal çerçeve içerisine alınmıştır (Barlas, 2004).

Dünya üzerinde tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de teknokentlere yönelik yapılan uygulamaların ve kuruluş amaçlarının başında gelişmiş ülkeler ile uluslararası piyasa ekonomisinde rekabet edebilecek seviyeye gelmek ve yeni teknolojiyi yakalamak olduğu görülmektedir.

2015 yılının Aralık ayı itibari ile Türkiye'de Ar-Ge faaliyeti gösteren işletmelerin sayısı 3744'e ulaşmıştır. Bu yeni teknoloji geliştirme çalışmalarının %39'u yazılım geliştirme, %19 Bilgisayar ve İletişim Teknolojisi, %7 Elektronik, %5'i Makine, teçhizat imalatı üzerine faaliyette bulunulmakta olup aynı zamanda gıda, savunma, otomotiv, medikal gibi birçok farklı sektörde faaliyet gösteren firmalar bölgelerde çalışma yapmaktadır. Bu tarih itibari ile

teknoloji geliştirme bölgelerinde istihdam edilen personel 38.239 ulaşmıştır. Teknokentlerde tamamlanan proje sayısı 18.318 olup geliştirme faaliyetleri devam eden 8.525 proje bulunmaktadır. Bölgelerde yer alan firmaların ABD başta olmak üzere Almanya, İngiltere, Japonya, İsrail gibi gelişmiş ülkelere, yapılan yeni teknoloji ihracatının değeri 2014 yılsonu itibari ile 2,4 milyon Amerikan Doları civarındadır (Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Derneği, 2015).

Çizelge 3.1: Türkiye’deki teknokentler

Teknokent	Üniversite	Kent	Kuruluş	Firma Sayısı
Malatya Teknopark	İnönü Üniversitesi	Malatya	2009	12
İzmir Bilimpark	İzmir Ekonomi Üniversitesi	İzmir	2013	19
TÜBİTAK Marmara Teknokent	TÜBİTAK	Kocaeli	2000	68
İTÜ Arı Teknokent	İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul	2003	174
Hacettepe Üniversitesi Teknokent	Hacettepe Üniversitesi	Ankara	2003	246
İzmir Teknopark	İYTE	İzmir	2002	89
Sakarya Üniversitesi Teknokent	Sakarya Üniversitesi	Sakarya	2009	65
Selçuk Üniversitesi Teknokent	Selçuk Üniversitesi	Konya	2004	99
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Teknokent	ODTÜ	Ankara	2000	335
Ege Üniversitesi Teknopark	Ege Üniversitesi	İzmir	2014	55
Çukurova Üniversitesi Teknokent	Çukurova Üniversitesi	Adana	2005	72
Pamukkale Üniversitesi Teknokent	Pamukkale Üniversitesi	Denizli	2008	102
Fırat Üniversitesi Teknokent	Fırat Üniversitesi	Elazığ	2009	43
Cumhuriyet Teknokent	Cumhuriyet Üniversitesi	Sivas	2007	26
Dicle Teknokent	Dicle Üniversitesi	Diyarbakır	2007	-
Mersin Üniversitesi Teknokent	Mersin Üniversitesi	Mersin	2005	45
Yıldız Teknik Üniversitesi Teknopark	Yıldız Teknik Üniversitesi	İstanbul	2003	356
Bilkent Siberpark	Bilkent Üniversitesi	Ankara		211
Ata Teknokent	Atatürk Üniversitesi	Erzurum	2010	56
Ulutek Teknokent	Uludağ Üniversitesi	Bursa	2005	117
Trakya Teknopark	Trakya Üniversitesi	Edirne	2008	14
Antalya Teknokent	Akdeniz Üniversitesi	Antalya	2004	43
Samsun Teknopark	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Samsun	2009	38
Gazi Teknopark	Gazi Üniversitesi	Ankara	2007	106
Ankara Üniversitesi Teknokent	Ankara Üniversitesi	Ankara	2007	72
Kocaeli Üniversitesi Teknopark	Kocaeli Üniversitesi	Kocaeli	2003	86
Düzce Teknopark	Düzce Üniversitesi	Düzce	2010	19
Kahramanmaraş Teknokent	Sütçü İmam Üniversitesi	Kahramanmaraş	2011	22
Tokat Teknopark	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Tokat	2010	24
ATAP	Anadolu Üniversitesi	Eskişehir	2003	86
Boğaziçi Teknopark	Boğaziçi Üniversitesi	İstanbul	2010	23

Çizelge 3.1: Türkiye’deki teknokentler (devam)

DEPARK	Dokuz Eylül Üniversitesi	İzmir	2013	137
Erciyes Teknopark	Erciyes Üniversitesi	Kayseri	2005	177
Gaziantep Teknopark	Gaziantep Üniversitesi	Gaziantep	2007	57
GOSB Teknopark	TEFEN Grubu & GOSB	Kocaeli	2003	162
Göller Bölgesi Teknokent	Süleyman Demirel Ün.	Isparta	2005	22
İstanbul Teknokent	İstanbul Üniversitesi	İstanbul	2011	105
Bilişim Vadisi	TÜBİTAK	Kocaeli	2012	-
OSTİM Teknopark	OSTİM	Ankara	2014	-
Teknokent Ankara	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Ankara	2014	-
Teknokent İstanbul	Savunma Sanayii Müsteşarlığı	İstanbul	2009	119
Trabzon Teknopark	KTÜ	Trabzon	2004	51
Niğde Teknopark	Ömer Halisdemir Üniversitesi	Niğde	2013	-
Çanakkale Teknopark	Çanakkale Onsekiz Mart Ü.	Çanakkale	2012	-

Kaynak: Türkiye’de Teknoparklar, <http://tgbd.org.tr/WebContent/WebContent/4707>

4 TEKNOKENTLERDE VERGİ UYGULAMALARI

4.1 4691 Sayılı Kanun ile İlgili İstisnalar ve Teşvikler

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun (TGBK) birinci maddesinde yer aldığı üzere, teknoloji geliştirme bölgeleri; ülkedeki sanayi sektörünün uluslararası alanda yer alan piyasalarda rekabet edebilecek duruma gelmesi ve ihracat yapısının güçlendirilmesi için teknolojik bilgi üretmesi, ürün ve üretim yöntemlerinde yeniliğe önem verilmesi, ürünlerin kalitesi ya da standartlarının yükseltilmesi, verimliliğin artırılması, üretim harcamalarının düşürülmesi, teknolojik bilginin ticari hale getirilmesi, teknoloji yoğunluklu üretim ve teşebbüsleri desteklemek, KOBİ'lerin yeni ve ileri teknolojilere adapte olmalarının sağlanması, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun almış olduğu kararlar da göz önünde bulundurularak teknolojik alanlarda yatırım imkânları oluşturmak, araştırmacı ve nitelikli kişilere iş olanakları hazırlamak, teknoloji transferine katkıda bulunmak ve ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye gelmesini hızlandıracak teknolojik alt yapıları sağlamak gibi yasa kapsamında ele alınan amaçları gerçekleştirmek için ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan teknoloji geliştirme bölgelerinde yatırım yapan yerli/yabancı müteşebbisler için ise önemli riskler de söz konusudur. Dolayısıyla bu doğrultuda bazı teşvik mekanizmaları ile bu girişimcilerin de desteklenmesi gerekmektedir. Bu bölgelere uygulanacak teşvikler de girişimcilere devlet tarafından sağlanmaktadır. Devletin müteşebbislere vereceği en önemli teşvik mekanizması ise şüphesiz vergisel avantajlardır (Tuncer, 2010: 46-47).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 1982 anayasasından sonra 13.12.1983 tarihli 185 sayılı KHK ile yeniden düzenlenmiştir. 18.01.1985 tarihli ve 18639 sayılı resmi gazetede yayımlanmış olan 3143 sayılı kanun ile yapılan değişikle köklü değişiklikler yapılmıştır. 3143 sayılı Kanun 8.6.2011 tarih ve 27958 sayılı resmi gazetede yayımlanan 635 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten

kaldırılmıştır. 635 sayılı KHK ile Bakanlığının adı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı adını almıştır.

635 sayılı kanun hükmündeki kararname Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektedir. 635 sayılı KHK, 35 madde ve 6 geçici maddeden oluşmaktadır. Bakanlığın teşkilat yapısı içerisinde bulunan "Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü" 635 sayılı KHK mad. 8 ile düzenlenmiştir. Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğünün görevlerinden bazıları şunlardır (R.G:27958, 2011);

"Ekonomik kalkınma, sosyal gelişme, rekabet yeteneğini güçlendirme ve milli güvenlik hedefleri doğrultusunda bilim, teknoloji, araştırma, geliştirme ve yenilikçilik politikalarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak belirlemek, uygulamak, uygulanmasını sağlamak, izlemek, koordine etmek ve sonuçlarını değerlendirmek,

Sanayi alanındaki araştırma, geliştirme, yenilikçilik ve girişimcilik faaliyetleri ile teknolojik gelişmeleri takip etmek, desteklemek ve teşvik etmek amacıyla sanayi kuruluşları, üniversiteler, araştırma merkezleri ve enstitüler ile işbirliği yaparak bu kurumların teknolojik araştırma ve geliştirmeye aktif katılımını sağlayacak programlar ve projeler geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak,

Sanayiye yönelik araştırma ve geliştirme faaliyetlerine, teknoloji, yenilikçilik ve girişimcilik ile ilgili faaliyetlere ilişkin projeleri, bilimsel ve teknik çalışmaları, teknolojik ürüne yönelik yatırım başvurularını kabul etmek, değerlendirmek, desteklemek ve ilgili mevzuatında öngörülen desteklemelere ilişkin usul ve esasları belirlemek, Teknoloji geliştirme bölgelerinin; yer seçimi, kamulaştırılması, kuruluşu, işleyişi, imar planlarının hazırlanması ve onaylanması, onaylanan uygulama imar planına göre arazi kullanımı, yapı ve tesislerin projelendirilmesi, inşası ile ilgili ruhsat ve izinlerin verilmesine ilişkin işleri yürütmek, düzenlemeler yapmak ve faaliyetlerini denetlemek."

Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü'ne görev ve yetkileri kapsamında TGBK ile Teknokentlerin ve 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Ar-Ge merkezlerinin oluşumu, denetimi ve işleyişini düzenleyen politika ve strateji geliştirme yetkisi verilmiştir.

4691 sayılı TGBK, 06.07.2001 tarih ve 24454 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Teknokentlere yönelik ilgili ilk önemli ve bağımsız yasal düzenleme bu kanunun yayınlanması ile başlamıştır. TGBK, 12 madde ve 3 geçici maddeden meydana gelmektedir. TGBK Kanunu ile teknoloji geliştirme bölgelerinin kuruluşu, işleyişi, yönetimi, denetimi, destek ve muafiyetlerin kapsamını ve bunlara ilişkin kişi veya kurumların görev ve yetkilerini kapsamaktadır.

4691 sayılı Kanun mad. 3/b ile teknokentlerin kurulmasında bir üniversite ya da yüksek teknoloji enstitüsü veya Araştırma Geliştirme (Ar-Ge) merkezi ya da enstitüsünün sisteme girmesinin yanı sıra, bu kurumların imkânlarından faydalanılmasına olanak sağlanmış olması gereklidir. Kurulacak teknokentlerin kanunda da yer aldığı üzere, üniversiteler, yüksek teknoloji enstitüleri veya araştırma geliştirme merkez kurumları alanlarında ya da yakınlarında bulunması, bu suretle ekonomik, akademik ve sosyal yapının entegrasyonu hedeflenmiştir (Narin, 2013).

Kanunun 3/i maddesine göre, teknokentlerde faaliyet gösterecek olan üniversitenin mühendislik ve temel bilimler dallarında yapılandırılmasını, insan gücüyle birlikte teknik donanımlar olarak da tamamlamış aynı zamanda da doktora öğrenimi düzeyinde yeterince araştırmacının yer aldığı Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından onaylanması, zorunlu tutulmuştur. Üçüncü maddede de, teknokentlere katılabilmek için müteşebbis işletmenin ileri teknoloji kullanmış olması veya bu teknolojilere yönelerek düşünce, ürün ve ürün yöntemlerinde yenilik vasıflarını taşıması gerektiği ifade edilmektedir.

Teknokentlerde yer alabilmek için girişimci firmanın yüksek/ileri teknoloji kullanması ya da yeni teknolojilere yönelmiş olarak fikirde yenilik, üründe yenilik veya ürün yöntemlerinde yenilik vasıflarını taşımalıdır (4691 sayılı Kanun Mad. 4).

4691 sayılı TGB Kanunu'nda 2001 yılında 2012 yılına kadar yapılan değişiklikleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

2.1.2004 tarihli ve 25334 sayılı resmi gazetede yayımlanmış olan 5035 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile 4691 sayılı TGBK'na eklenen geçici madde; yönetici şirketlerin ve bölgede etkinliklerini sürdüren gelir ve kurumlar vergisi yükümlülerinin teknoloji geliştirme bölgelerinde yazılım ve araştırma geliştirme etkinliklerinden sağladıkları girdileri 2013'e kadar gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmuşlardır. Teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışmalarını sürdüren araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personellerinin görevlerine ilişkin ücretleri 2013 yılı sonuna kadar her tür vergiden muaf tutulmuştur. Ücretleri her türlü vergiden muaf tutulan çalışanları denetleme görevi yönetici şirkete yüklenerek, kayba uğratılmış olan vergi ve bununla ilgili cezalardan yönetici şirket sorumlu tutulmuştur (5035 sayılı Kanun mad. 44).

TGB Kanunu en son olarak 2011'de 27872 sayılı resmi gazetede yayımlanan 6170 sayılı "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile son şeklini almıştır (Aktaş, 2011). Bu kanun ile TGBK'nda aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır;

TGBK'nun 4. maddesinde (tanımlar bölümünde); "Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge), Yenilik, Kurucu Heyet, Yazılım" kavramları yeniden tanımlanmış ve "Ar-Ge Personeli, Araştırmacı, Teknisyen, Destek Personeli, Yazılımcı Personel, Kuluçka Merkezi (İnkübatör), Teknoloji Transfer Ofisi (TTO), Teknolojik Ürün" kavramları ilk kez tanımlanmıştır (6170 sayılı Kanun mad. 1). Bu değişiklikle teknokentlerde üniversite-sanayi işbirliğinin araçlarından olan TTO'lar ve kuluçka merkezlerine de yer verileceği anlaşılmaktadır. Böylece teknokentlerin üniversite-sanayi işbirliğine katkısı biraz daha arttırılmıştır.

TGBK'nun 4. maddesinde (kuruluş) aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır (6170 sayılı Kanun mad. 2);

- a) Bölgeye ek alan katılması veya bölgenin sınır değişikliğine Değerlendirme Kurulu'nun uygun görüşü ve Bakanlığın teklifiyle Bakanlar Kurulunun karar vereceği,

- b) 3 Mayıs 1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu hükümlerine göre hazırlanan ya da hazırlanmış olan uygulama projeleri teknik sorumlulukları yönetici şirketçe belirlenecek proje düzenleyicisi ve işi üstlenen sorumluya ait olmak üzere Bakanlığın onaylanacağı,
- c) Bölge alanları kapsamında yer alan üniversite arazileri ve diğer kamu kurum/kuruluşlarına ait araziler, bu üniversitelerin onaylayarak izin vermeleri halinde, mal varlığının aynı üniversitede kalması koşuluyla bölgenin yönetici işletmesine ayrılabilmesi,
- d) Bölgede bulunan Hazine özel mülkiyetine dâhil ya da devletin hüküm ve tasarrufunda yer alan taşınmazlar üzerinde irtifak hakkı oluşturulması ya da kullanabilme izninin verilmesinin talep edilmesi durumunda Maliye Bakanlığınca yönetici firma yararına ilk 5 yılı bedelsiz olmak üzere, daha sonraki yıllar için yatırıma konu olan taşınmazların emlak vergi değerlerinin binde ikisine denk gelen irtifak hakkının tesis edileceği ya da kullanabilme izninin verileceği.

Bu değişikliklerle teknokentlerin kuruluş aşamasında ve sonrasında arazi temini ve kullanımı yönünde olumlu gelişmeler sağlanarak teknokentlerin kuruluş süreci hızlandırılmış ve kuruluşunu tamamlayan bölgelerde yönetici şirketin arazi ile ilgili sorunları en aza indirgenmiştir (Çankır, 2013).

TGBK'nun 8. maddesinin (Destekler ve Muafiyetler) birinci fıkrada bulunan "araştırmacı" ifadesinden sonra "ve idari" ifadesi metne ilave edilmiştir (6170 Sayılı Kanun mad. 5). Yapılan bu düzenleme ile teknokentlerde görevli olan araştırmacı personelin faydalandığı destek ve muafiyetlerin yanında idari personeline aynı haklara sahip olması sağlanmıştır.

TGBK'nun 10. maddesi (Uygulanacak Hükümler) bölümü; Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı ifadesi metne eklenmiştir (6170 sayılı Kanun md.6). Teknokentlerin kuruluşu veya yenilenmesi sırasında yapılacak faaliyetlerin ihale edilmesinde yaşanan sıkıntılar aşılmaya çalışılmıştır. Bu değişiklik ile ihale sürecinde yaşanan bürokratik engellerin kaldırılması amaçlanmış ve bu engellerin sebep olduğu gecikmeler önlenmeye çalışılmıştır.

TGBK'na 2004 yılında 5035 Sayılı Kanunun mad. 44 ile eklenen Geçici Madde 2 aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir (6170 sayılı Kanun mad. 7);

a) Geçici Madde 2'nin birinci fıkrasında yer alan yönetici şirketlerin ve bölgede etkinliklerini sürdüren gelir ve kurumlar vergisi yükümlülerinin teknoloji geliştirme bölgelerinde yazılım ve Ar-Ge etkinliklerinden sağladıkları kazançları 2013 yılsonuna kadar gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmaları 2023 yılsonuna kadar uzatılmıştır.

b) Geçici Madde 2'nin ikinci fıkrasında Ar-Ge Personelinin TGBK'nda görevleriyle ilgili ücretleri için uygulanan vergi muafiyeti 31.12.2013 tarihinin den 2023 yılı sonuna kadar uzatılmıştır. Bunun yanı sıra Ar-Ge Personeli sayısının %10'nu geçmemek kaydıyla destek personelin TGBK'nda görevlerine ilişkin ücretleri 2023 yılı sonuna kadar her türlü vergiden muaf tutulmuştur.

c) Bölgede yer alan girişimcilerin yürüttükleri projelerde görev yapan Ar-Ge elemanlarının, bölgede gerçekleştirdikleri projeye ilgili bölge haricinde çalışması durumunda, Ar-Ge personelinin ücretinin bir kısmı Maliye Bakanlığının uygun görüşü ile hazırlanan yönetmeliğe göre gelir vergisi kapsamında tutulabileceği belirtilmiştir.

4691 sayılı Kanun'da yapılan bu değişikliklerle teknokentlerde faaliyet gösteren çalışanlara sağlanan destek ve muafiyetlerin süresi 2013 yılından 2023 yılına uzatılarak kalifiye insan kaynaklarının temininin süresi uzatılmıştır. Ayrıca teknokentlerde çalışan personelin teknokent dışında çalışmalarda bulunabilmesinin yasal imkânı sağlanmıştır. 4691 sayılı Kanun ve 2011 yılında 6170 sayılı kanun ile yapılan değişiklikler neticesinde teknoloji geliştirme bölgelerine yönelik destek ve muafiyetler, yönetici şirkete, girişimciler ile bölge çalışanlarına ve üniversite personeline yönelik düzenlenmiştir (Köker, 2011).

4.1.1 Yönetici şirkete yapılan destekler ve muafiyetler;

4691 sayılı Kanununun mad. 4/g maddesine göre, TGBK içinde bulunan Hazine özel mülkiyetine dâhil ya da devletin hüküm ve tasarrufunda yer alan taşınmazlar üzerinde irtifak hakkı oluşturulması ya da kullanabilme izninin verilmesinin talep edilmesi durumunda Maliye Bakanlığınca yönetici firma yararına ilk 5 yılı bedelsiz olmak üzere, daha sonraki yıllar için yatırıma konu olan taşınmazların emlak vergi değerlerinin binde ikisine denk gelen irtifak

hakkının tesis edileceği ya da kullanabilme izninin verileceği ve irtifak hakkı oluşturularak kullanma izninin verildiği bu taşınmazlarda yapılabilecek etkinliklerden hasılat payının alınmayacağı belirlenmiştir.

4691 sayılı Kanununun mad. 8 ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği mad. 23 ve mad. 37'ye göre;

- i. Teknoloji Geliştirme Bölgesinin kurulabilmesi için gereken altyapı, idare binası ve kuluçka merkezinin inşası,
- ii. Araştırma ve geliştirmelerle yenilik etkinliklerini desteklemeyle ilgili olarak şirket tarafından sürdürülen ya da yürütülecek kuluçka programları,
- iii. Teknoloji transfer ofis hizmetleriyle birlikte teknoloji işbirliği programlarına ilişkin harcamaların yönetici işletme tarafından sağlanamayan bölümü yardıma yönelik olarak Bakanlığın bütçesine konan ödenek tutarınca karşılanabilir.

Ödenekler, Maliye Bakanlığının belirlediği harcamalar programı kapsamında kullanılmaktadır. Ödeneklerin, amacına uygun kullanılıp kullanılmadığı Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü sağlar. Yönetici işletmeye verilmesi düşünülen bu ödeme, yardım için olduğundan karşılıksızdır.

4691 sayılı Kanununun mad. 8'e göre teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyetlerini sürdüren işletmeler Ar-Ge faaliyetlerini neticesinde elde ettikleri teknolojik ürünleri yönetici kuruluşun onaylaması ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından verilen izinle teknoloji geliştirme bölgelerinde yapabilirler. Yatırımlarla ilgili faaliyetleri, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre kaydedilmesi gereken defterlerde, yatırımcı şirketlerin bölgede sürdürmüş oldukları araştırma ve geliştirme faaliyetlerini, bölge dışarısında bulunan şubelerden veya ortaklıklardan ayrı ayrı olarak izlemesi gerekmektedir (Ercan, 2014).

4691 sayılı Kanununun mad. 8/c'ye göre Yönetici şirket, 4691 sayılı Kanunun uygulanmasına ilişkin olarak düzenlenmiş olan kâğıtlarla birlikte gerçekleştirilen işlemler nedeniyle damga vergisi ve harçlardan muaf tutulmaktadır. Diğer taraftan atık su arıtma tesisini işletmekte olan bölgelerden de belediyeler tarafından atık su bedeli alınmamaktadır.

4691 sayılı Kanununun mad. 10'da yer alan ve Teknoloji bölgeleri uygulama yönetmeliğinde yapılan, usul ve esasların düzenlemesi mad. 2'ye göre, teknoloji geliştirme bölgelerindeki etkinliklerde; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun yanı sıra, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı ifade edilmektedir.

Devlet burada oluşacak vergi kaybına rağmen Ar-Ge firmalarını ve bölgelerin işletilmesinden sorumlu yönetici şirketleri desteklemek amacıyla bu yönde bir karar almıştır. Teknokentler ile içinde yer alan şirketlerin hızla gelişmesinin orta ve uzun vadede ülkemiz ekonomisine sağlayacağı katkılar ilk planda düşünülerek bu yönde kararlar alınmıştır. Ayrıca bölgede çalışan personelin de kazançlarından gelir vergisi alınmaması ile birlikte sosyal güvenlik katkı payının işveren hissesinin %50'sinin belirli süre ile devlet tarafından karşılanmasında istihdam yönünden önemli bir destek mekanizması oluşturmaktadır. Yine teknokentte yer alan Ar-Ge personelinin her an için bölgede bulunmaları mümkün olamayacağına göre bu elemanların projeleri kapsamında bölge dışında geçirecekleri süreler ile ilgili de yaşanan sorunların çözümü için belirli bir süreyi bölge dışında geçirmeleri konusunda kanuna madde eklenmiştir (Oğuz, 2014).

4691 sayılı Kanununun Geçici mad. 2/a ve TGB Uygulama Yönetmeliği mad. 37/b fıkrasına göre; teknoloji geliştirme bölgelerinde etkinliklerini sürdüren girişimcilerin gelir ve kurumlar vergisi yükümlülerinin, bu bölgedeki yazılım ve Ar-Ge faaliyetleriyle sağlamış oldukları kazançları 2023 yılı sonuna kadar gelir ve kurumlar vergileri dışında tutulacağı da belirtilmektedir. Bu bölgelerde faaliyet gösteren girişimcilerin vergi muafiyetinden faydalanabilmeleri için, yönetici işletmeden alınmış olan vergi yükümlülerinin teknoloji geliştirme bölgelerinde bulunduğunu ve yükümlülerin etkinlik içeriklerini gösteren evraklar ile Maliye Bakanlığına belirli birimlerine başvuru yapmaları gerekmektedir.

TGB Uygulama Yönetmeliği mad. 37/f ile girişimcilerin teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette buldukları süre kapsamında bölgelerde yapılan üretim ve sistem yönetiminin yanı sıra, verilerin yönetimi, internet, iş uygulaması,

mobil ve askeri komuta-kontrol uygulama yazılımları biçimindeki teslim ve hizmetleri de KDV'den müstesnadır (R.G:28939, 2014).

4.1.2 Girişimciler ile bölge çalışanlarına yapılan destekler ve muafiyetler

4691 sayılı TGBK'na 02.01.2004 tarihinde 5035 sayılı Kanunun 44. madde ile yönetici firmaların yasa uygulaması kapsamında sağladıkları kazançlarla bölgede etkinliklerini sürdüren gelir ve kurumlar vergisi yükümlülerinin bölgede yazılım ve araştırma geliştirme faaliyetlerinden sağlanan kazançları 2013 yılsonuna kadar gelir ve kurumlar vergisine tabi tutulamayacağı ifade edilmektedir. 2011'de 6170 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına dair kanun ile önceden 2013 yılsonuna kadar belirlenmiş olan tarih 2023 yılsonu olarak yeniden düzenlenerek süre uzatılmıştır (Ercan, 2014).

4691 sayılı Kanunun Geçici mad. 2/b ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği mad. 37/c fıkrasına göre; bölgede görevli olan araştırmacı, yazılımcı, Ar-Ge elemanlarının %10'unu geçmemek kaydı ile destek personelinin bu görevlerine ilişkin ücretleri 2023 yılı sonuna kadar her tür vergi dışında tutulacakları belirtilmektedir. Bu durumdan yararlanmak isteyen girişimcilerin, teknoloji geliştirme bölgelerinde işe aldıkları tüm araştırmacı, yazılımcı, Ar-Ge personeli ve destek personeli listelerini, araştırma ve geliştirme projelerindeki görev tanımlarıyla birlikte nitelikleri ve çalışma sürelerini aylık olarak tespit ederek, yönetici firmaya onaylatmak suretiyle aylık olarak Maliye Bakanlığı'na bildirimde bulunmaları gerekmektedir (Bezem, 2016).

4691 sayılı Kanunun Geçici mad. 2/b gereğince, teknoloji geliştirme bölgelerinde bulunan personellerin ücretlerinin gelir vergisinden muaf tutulması sonucu 5746 sayılı K. "Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunu'nun" mad. 3/3'de ifade edilen çalışmalardan sağladıkları ücretler üzerinden hesaplanmış olan sigorta primleri, işveren hisselerinin %50'si her eleman için 5 yıl süreyle Maliye Bakanlığının bütçesinden karşılanmaktadır (Bezem, 2016).

4691 sayılı Kanunun Geçici mad. 2/b'ye göre Ar-Ge projesi dâhilinde görevli olan araştırma ve geliştirme personelinin teknoloji geliştirme bölgelerinde

sürdürdükleri görevlere ilişkin olarak yönetici firmanın onaylamasıyla bölge haricinde geçirilmesi gereken zamana ait ücretlerin bir bölümü de gelir vergisi kapsamının dışında tutulmuştur.

4691 sayılı Kanunun mad. 8/b'ye göre; işletmeler teknoloji geliştirme bölgelerinde başlatarak sonuçlandırdıkları yatırımları, araştırma ve geliştirme projeleri sonucunda elde edilen teknolojik ürünü, yönetici firmanın uygun bulması ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının uygun görmesi ile bölgelerde yapabilirler.

4691 sayılı Kanunun md.7/a uyarınca; teknoloji geliştirme bölgelerinde etkinliklerini sürdüren işletmeler 4875 sayılı yasa, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve buna ilişkin hükümler doğrultusunda yabancı uyruklu yönetici ve nitelikli Ar-Ge elemanları çalıştırma imkânına sahiptir.

4691 sayılı Kanunun mad. 7/b'ye göre; bu bölgelerde faaliyette bulunan işletmeler, bölgedeki faaliyetlerde çalıştırılmak üzere ihtiyaç duydukları araştırmacı ve idari personeli, kamu kurum ve kuruluşları ile üniversite çalışanlarından, kurumların izniyle devamlı ya da part-time (yarı zamanlı) olarak çalıştırılabilmektedirler izni ile sürekli veya yarı zamanlı olarak (Yıldız, 2012).

4.1.3 Üniversite personeline yapılan destekler ve muafiyetler

4691 sayılı Kanunun mad. 7/b'ye göre; teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette bulunan işletmelerde yarı-zamanlı olarak görev yapan öğretim üyesi, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi ve uzmanların bu hizmetlerinden dolayı sağlayacakları gelirler, üniversite döner sermayesi haricinde tutulmaktadır.

4691 sayılı Kanunun mad. 7/b'ye göre; teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette bulunan işletmelerde sürekli olarak görev yapacak olan personele kadroları ile ilişkileri kesilmeksizin aylıksız izin verilir. 2547 sayılı YÖK'ün 36. maddesinde de, ilgili maddedeki düzenlemelere aykırı olan hükümlerin uygulanmayacağı ifade edilmektedir.

4691 sayılı Kanunun mad. 7/c'ye göre; öğretim elemanları, görev aldıkları üniversitenin Yönetim Kurulunun izni ve 2547 sayılı Kanun'un 39. maddesinde

öngörölmüş olan yurt içi ve dışında geçici görevlendirme esasına uygun biçimde gerçekleştirecekleri çalışmaları bölgelerde faaliyet gösteren kuruluşlarda sürdürebilir. Üniversite Yönetim Kurulu izni ile öğretim elemanları gerçekleştirdikleri araştırma neticelerini ticari kılmak için teknoloji geliştirme bölgelerinde firma kurabilmekte, kurulmuş bir işletmeye ortak olabilmekte ya da bunların yönetiminde görev alabilmektedirler.

6170 Sayılı Kanun ile 4691 Sayılı TGBK'nun geçici 2. maddesinde yapılan değişikliklerden sonra TGB'de görevli olan; araştırma geliştirme ve destek elemanlarının bu görevlerine ilişkin ödemeleri, 2023 yılı sonuna kadar vergilerden muaf tutulmuştur. Daha önceki bölümlerde de izah edildiği üzere, 6170 Sayılı Kanun değişikliğiyle 4691 Sayılı Kanunun geçici 2. maddesinin ilk iki paragrafında yapılan tüm değişikliklerden, Teknoloji Serbest Bölgesinde çalışan Ar-Ge personeli de faydalanabilecektir. Yani, bölge içerisinde personele ödenen ücret üzerindeki Gelir vergisi stopajı ve yine ödenen ücretler üzerindeki, 488 Sayılı DVK'nun ekindeki bir sayılı tablosunun "IV. Makbuzlar ve diğer kağıtlar" başlıklı "brüt maaş, ücret, gündelik..." hükmüne göre hesaplanan binde 6,6 oranındaki damga vergisi istisnasından Teknoloji Serbest Bölgesinde çalışan Ar-Ge personeli de faydalanabilecektir. Ancak, Teknoloji Serbest Bölgesindeki mükelleflerin, 6170 Sayılı Kanunla getirilen ve "destek personeli"ne sağlanan istisnalardan faydalanması mümkün değildir (Çaltekin, 2014: 28).

TGBK'nda, "Geçici ikinci madde hükmü uyarınca bölgede görev yapan araştırmacı, yazılımcı ve araştırma geliştirme çalışanlarının (6170 Sayılı kanun ile araştırma geliştirme ve destek personeli olmuştur) bu görevlerine ilişkin ücretleri 01.01.2004 tarihinden itibaren 31.12.2013 (Not: 6170 Sayılı kanun değişikliğiyle istisnanın yürürlük tarihi 31.12.2023 değiştirilmiştir) tarihine kadar her tür vergiden muaftır. Bu maddede "her türlü vergiden" ifadesine yer verilmesinden dolayı sözü edilen kişilerin gelir vergileri haricindeki vergilerden de, sözgelimi damga vergisinde de muafiyet hükümlerinden faydalanmaları gerektiği ifade edilmektedir (Bülbül ve diğ., 2010).

4691 Sayılı TGBK kapsamında, bölgede çalışan Ar-Ge personeline ödenen ücret karşılığı düzenlenen evraklar karşılığında faydalanılan Damga Vergisi istisnası dışında faydalanılacak Damga Vergisi ve Harç istisnası bulunmamaktadır.

4691 Sayılı TGBK'nun 3/b maddesine göre TGB; ileri teknolojileri kullanan veya bu teknolojilere yönelmiş olan işletmelerin belli bir üniversite ya da yüksek teknoloji enstitüsü aynı zamanda da araştırma ve geliştirme merkezlerinin ve kurumlarının imkânlarından faydalanarak teknoloji ya da yazılım geliştirdikleri, teknolojik buluşları ticari ürün, yöntem ya da hizmete dönüştürmek için faaliyet yaptıkları ve bu doğrultuda bölge kalkınmasına destek verdikleri, aynı üniversite ya da araştırma geliştirme kurumu alanı içinde ya da yakınlarında ekonomik, sosyal ve akademik yapının bütünleşmiş olduğu site ya da bu niteliklere sahip olan teknokentler olduğu ifade edilmiştir. Gerek 4691 Sayılı TGBK ve ilgili mevzuatında, gerekse 4458 Sayılı Gümrük Kanununda; TGB, Türkiye Gümrük Bölgesinin dışında kabul edileceğine dair bir hüküm yer almamaktadır. Dolayısıyla, TGBK'da mukim gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri için şuan yürürlükte olan mevzuat uygulamasında bir istisna hükmü bulunmamaktadır.

Serbest Bölgeler kanunen Türkiye gümrük bölgesi dışında sayılmakta, özel vergilendirme rejimi uygulanmakta, ancak TGB'nin gümrük bölgesi dışında sayılması söz konusu olmamaktadır. Bu durum Serbest Bölgelerin Türkiye'den satın aldıkları mal ve hizmetlere ithalat rejiminin kuralları, Türkiye'ye satmış oldukları mal ve hizmetler karşılığın da ihracat rejiminin kurallarının uygulanmasını gerektirmektedir (Maç, 2006). Oysa Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Türkiye'nin siyasi sınırları içinde olduğu kadar gümrük bölgesi içinde de sayılır, bu bölgelerle Türkiye'nin diğer yerleri arasında yapılacak ticaret işlemlerine dış ticaret rejimi kurallarının uygulanması söz konusu değildir.

Diğer taraftan; Teknoloji Serbest Bölgesinin, 4691 Sayılı TGBK'na göre kurulan bir Teknoloji Geliştirme Bölgesi olmaması nedeniyle, bölgede yerleşik gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, 3065 sayılı KDVK geçici 20. maddesindeki istisna hükmünden faydalanması mümkün değildir

5746 Sayılı Ar-Ge Kanununun "İndirim, İstisna, Destek ve Teşvik Unsurları" başlıklı 3 üncü maddesinin 5904 Sayılı Kanunla değişik 3 numaralı bendinde, kamu personelinin dışında teknoloji merkezi kuruluşlarında, araştırma geliştirme merkezlerinde kamu kuruluşlarıyla yasa ile kurulmuş olan ya da teknoloji geliştirme projeleri anlaşmaları çerçevesinde uluslararası kuruluşlarla kamu kurumlarından Ar-Ge projelerine katkıda bulunmak için fon ya da krediler

kullanan vakıflarca ya da uluslararası fonlar tarafından destek verilen veya TÜBİTAK tarafından sürdürülen Ar-Ge ve yenilik projelerinde ve teknogirişim sermaye desteklerinden faydalanmış olan firmalardaki Ar-Ge ve destek elemanlarıyla 2001 yılında çıkarılan TGBK'nun geçici ikinci maddesine göre, ücreti gelir vergisi dışında tutulan elemanların bu çalışmalarından dolayı sağladıkları ücretlerinden hesaplanmış olan sigorta primleri, işveren hisselerinin yarısı, her çalışan için 5 yıl süreyle Maliye Bakanlığı bütçesine konulacak ödeneklerden sağlandığı hükmü bulunmaktadır (Oğuz 2014).

Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere Sosyal Güvenlik Primi desteği, TGB'de yerleşik mükelleflerin, faaliyete geçtikleri tarihten bağımsız olarak, 4691 Sayılı TGBK hükümlerine istinaden ücretleri gelir vergisinden istisna olan personel için uygulanmaktadır. TGBK'nun Geçici 2. maddesinin 2. paragrafına göre, bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi yükümlüleri tarafından istihdam edilen ve bölgede görevli olan Ar-Ge ve destek çalışanlarının bu görevlerine ilişkin ücretleri, 2023 yılsonuna kadar gelir vergisinden istisna bulunmaktadır (Çaltekin, 2014: 37).

Dolayısıyla, 5746 sayılı Ar-Ge Kanununun yürürlüğe girdiği 01.04.2008 tarihinden başlamak üzere, hem 4691 Sayılı TGBK'nun geçici 2. maddesinin hem de 5746 sayılı kanunun yürürlük tarihi olan 2023 yılı sonuna kadar, geçici 2. madde uyarınca ücreti gelir vergisinden muaf olan araştırma geliştirme ve destek çalışanlarının; bölgedeki çalışmalarından dolayı sağladıkları ücretlerinden hesaplanacak sigorta priminin işveren hisselerinin yarısı, 5 yıl süreyle istisnadan faydalanabilmektedir.

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personeli (Not: 6170 Sayılı kanunla Ar-Ge ve destek personeli olmuştur) çalıştıran işletmeler bu iki teşvik unsurundan (Not: ücretler üzerindeki gelir vergisi istisnası ve SGK prim desteğinden bahsedilmektedir) söz konusu personelin fiilen bölgede bulunması ve Ar-Ge/yazılım faaliyetlerinde çalışması şartlarıyla yararlanabilmektedir. Bu iki şarttan birinin sağlanmadığı zamanlar için ödenen ücretler Gelir Vergisi Kanunuyla ilgili mevzuat hükümlerince gelir ve damga vergisi kesintisine tabi olmakta, sosyal güvenlik primleriyle ilgili olarak ise 5746 Sayılı Kanunda tanımlanan teşvikten değil 5510 Sayılı Kanunda tanımlanan teşvikten yararlanılabilmektedir (Bülbül ve diğ., 2010).

Sigorta prim desteğiyle ilgili olarak, Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği (<http://www.resmigazete.gov.tr>), Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından 2008-85120 ve 2009-21121 Sayılı Genelgeler yayımlanmıştır. Bu yönetmelik ve genelgeler göz önünde bulundurulduğunda, Sigorta Primi işveren desteğiyle ilgili olarak;

- İşveren hisseleri, sigorta primleri desteklerinden faydalanacak olan destek elemanlarının tam zamanlı eşdeğer sayıları toplam tam zamanlı araştırma geliştirme personeli sayısının yüzde 10'unu aşamamaktadır (Ar-Ge Uygulama ve Denetim Yönetmeliği 11/2.mad).

- Sigorta primlerinde işveren hisselerinin desteklerinin hesabında, bu kapsam içinde yer alan personelin fiili olarak Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine ayırmış oldukları sürenin, toplam çalışma süresine oranı göz önünde bulundurulmaktadır (Ar-Ge Uygulama ve Denetim Yönetmeliği 11/7. mad).

- Kapsam içinde yer alan elemanların, ay içindeki tüm çalışmalarının araştırma geliştirme ve yenilik faaliyetlerine ilişkin olması durumunda hak edilen hafta tatili ve yıllık ücretli izin süreleri de bu çerçevede değerlendirilmektedir. Bu faaliyetlerde kısmi zamanlı olarak görev yapan elemanların aynı tatil ve izin süreleri de, sigorta primleri işveren destekleri uygulamalarında göz önünde bulundurulmamaktadır (Ar-Ge Uygulama ve Denetim Yönetmeliği 11/8. mad).

- Kamu çalışanları, aylık sosyal güvenlik primlerine bağlı bulunanlar (emekli personel), 1986 yılında çıkarılmış olan 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda belirtilmiş olan aday, çırak ve işletmelerde meslek eğitimlerini alan öğrencilerle topluluk sigortasına bağlı bulunanlar için, işveren sigorta destek primlerinden faydalanamamaktadırlar (Ar-Ge Uygulama ve Denetim Yönetmeliği 11/16. mad).

- Kanun kapsamında yer alan sigortalılara ücretleri dışında yapılmış olan ödemeler, yasaya göre düzenlenen aylık prim ve hizmet belgelerinde bulunan prime esas kazanç kapsamında bulunmamaktadır. Yapılan bu ödemeler destek kapsamında olmayan prim ve hizmet belgesiyle SGK'ya bildirilmektedir (Ar-Ge Uygulama ve Denetim Yönetmeliği 11/17. mad).

- Kanunda düzenlenmiş olan aylık prim ve hizmet belgeleri nedeniyle ortaya çıkan işsizlik sigortası primlerine yönelik olarak işveren destek sigorta prim uygulaması yapılmamaktadır (Ar-Ge Uygulama ve Denetim Yönetmeliği 11/18. mad).
- Kanun kapsamında yer alan sigortalı çalışanlar için düzenlenen prim ve hizmet belgelerinden de damga vergisi alınmamaktadır (Ar-Ge Uygulama ve Denetim Yönetmeliği 11/19. mad).
- Kapsamda bulunan sigortalılara verilen ücret dışı ödemelerde (ikramiye, prim gibi) sigortalıların araştırma geliştirme ve yenilik faaliyetleri haricinde yer alan çalışmalarından dolayı hak etmiş buldukları ücretleri, destek kapsamında olmadığından, bu ödemeler kanunun türü seçilmeden düzenlenecek olan prim ve hizmet belgeleriyle Kuruma bildirilecektir (Genelge 2008-85/14, 2009-21).
- Diğer teşvik yasalarına dayanarak, sigorta primi işveren desteği uygulamalarından faydalanan işverenlerin, teşvik kapsamındaki sigortalılar nedeniyle aynı dönem için 5746 sayılı yasada belirtilen destekten faydalanmaları olanağı da bulunmamaktadır. Bununla birlikte araştırma geliştirme ve destek elemanları haricindeki çalışanlarla tam-zamanlı araştırma geliştirme personeli sayısının % 10'unu geçen tam-zaman eş değer destek çalışanları için gereken koşulların yerine getirilmesi şartıyla, diğer yasalarda belirtilen teşvik hükümlerinden de yararlanma imkânı bulunmamaktadır. Bununla birlikte 4691 sayılı yasa uyarınca teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyetlerini sürdüren ve ücretlerinden gelir vergisi alınmayan sigortalı personelden dolayı, yasada öngörülen destekten faydalanan ücretlerinden gelir vergisi alınan elemanlar nedeniyle gereken şartların yerine getirilmiş olmaları koşuluyla diğer yasalarda belirtilen teşvik hükümlerinde faydalanabileceklerdir (Genelge 2008- 85/12, 2009-21).

4.2 KDV, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında Ar-Ge Teşvikleri

4691 Sayılı TGBK'nun, 6170 Sayılı Kanunla değiştirilen 8. maddesinin ikinci paragrafına işletmelerin, bölgede başlatarak tamamladıkları araştırma ve geliştirme projeleri sonucunda sağlamış oldukları teknolojik ürünlerin üretiminde gereken yatırımları, yönetici firmanın onay vermesi ve bakanlığın da

uygun bulması kaydıyla bölgede yapabilmektedirler. Bu yatırıma konu olan teknolojik ürünlerin izin belgeleri, ilgili kurumlarca Bakanlığın da onayıyla öncelikle verilebilir hükmü ilave edilerek, TGB'leri, gerekli izinlerin alınması koşuluyla üretim yapılabilir hale gelmişlerdir. İlgili maddenin devamında, yapılacak yatırımlarla ilgili olarak (R.G:28939, 2014);

- Yatırımlarla ilgili faaliyetler 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) uyarınca tutulması gereken defterlerde, yatırım yapan firmaların, TGB'nde sürdürdükleri araştırma ve geliştirme faaliyetlerinden ayrı olarak takip edileceği,

- Bölgede sağlanacak kazançlar, bölge haricinde faaliyetlerini sürdüren kuruluşların bağlı olduğu esaslara göre vergilendirileceği,

- Bölgede çalışan personel, Bölge dışında faaliyetlerini sürdüren işletme personelinin bağlı bulunduğu esaslara göre vergiye tabi tutulacağı, hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, 6170 Sayılı Kanun değişikliğiyle, TGB'nde Ar-Ge faaliyetiyle işgal edip üretim yapılabilmesinin önü açılmış ancak yapılan üretim sonrasında elde edilecek gelirin istisna edilmesi mümkün hale getirilmemiştir.

3218 Sayılı SBK'nun Geçici 33. maddesinin 1. paragrafının a bendine göre, Teknoloji Serbest Bölgesinde mukim mükelleflerin, 06.02.2004 tarihi öncesinde ruhsat almaları halinde, Teknoloji Serbest Bölgesinde gerçekleştirdikleri faaliyetleri dolayısıyla elde ettikleri kazançları, faaliyet ruhsatlarında belirtilen kullanım süresi sonuna kadar Gelir Vergisinden ya da Kurumlar Vergisinden müstesnadır.

3065 Sayılı KDV Kanunu, 5035 Sayılı Kanunun 11. maddesi ile eklenmiş olan geçici 20. maddesi hükmüne göre, 01.01.2004 tarihinden itibaren, 4691 sayılı TGBK'na göre teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyetlerini sürdüren müteşebbislerin kazancının gelir ya da kurumlar vergisinden muaf oldukları süre kapsamında bölgede üretmiş oldukları üretim ve sistem yönetiminin yanı sıra, verilerin yönetimi, iş uygulaması, internet, mobil ve askeri komuta-kontrol uygulama yazılımları biçimindeki teslim ve hizmetleri de KDV'den muaftır. Kanun kapsamında, faaliyete geçilen tarihten bağımsız olmak üzere, 4691 sayılı kanunun Geçici 2.maddesine göre, yazılım ve araştırma ve geliştirme

etkinliklerinden bölge içerisinde elde edilen kazançlar, 2023 yılı sonuna kadar yıllık gelir vergisinden istisnadır (Arslan, 2011).

Maliye Bakanlığı'nın 27.02.2007 tarih ve GİB.0.01.54/5417-2296-16826 sayılı özelgesinde Teknoloji Geliştirme Bölgesinde faaliyetlerini sürdüren müteşebbislerce bu bölgelerde üretilmiş olan ticari yazılım paketlerinin teslimi KDV'den istisna olacaktır (Değer, 2014). Gelirler Genel Müdürlüğü'nün 08.02.2005 tarih ve 5889 sayılı özelgesine istinaden 3065 sayılı KDVK'nun Geçici 20. maddesinin 1 no.lu bendinde bulunan ayrıcalıklı bölgede üretilmiş olan yazılım programlarının teslimi halinde uygulanmaktadır. Teknoloji geliştirme bölgesinde yazılım programlarını alanların bu programları başka kişilere teslim ettiklerinde KDV muafiyeti uygulanmamaktadır.

TGB'de imal edilen mal ve hizmetlere ilişkin istisna kısmi istisna mahiyetindedir. Dolayısıyla, bu mal ve hizmetler için yüklenilen katma değer vergisinin yükümlünün vergiye bağlı işlemleri nedeniyle hesaplanan katma değer vergisinden indirilmesi mümkün değildir. Bu vergiler KDVK'nun 30/a maddesi hükmü uyarınca gelir ve kurumlar vergisinde ticari kazancın tespitinde gider olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Maliye Bakanlığı'nın 01.01.2004 tarih ve 54/5417-2047/14285 sayılı özelgesinde; "Teknoloji Geliştirme Bölgesinde faaliyette bulunanlar yönelik istisna uygulaması kısmi istisna niteliği taşımakta olup, söz konusu faaliyetlere ilişkin yüklenilen katma değer vergisinin indirim ve iadesi mümkün bulunmamaktadır. İndirilemeyen KDV işin durumuna göre gider ya da maliyet unsuru olarak göz önünde bulundurulabileceği şeklinde idari görüş bildirmiştir (Değer, 2014).

4691 sayılı Kanundaki gelir veya kurumlar vergisi istisnasının ise daha dar kapsamlı ve yalnızca yazılım ve Ar-Ge Faaliyetleriyle sınırlı olduğu görülmektedir. 4691 sayılı kanundan kaynaklanan istisnai durumun bir kazanç istisnası olarak, aynı kapsamdaki faaliyetlerden sağlanan girdilerden dolayı yüklenen gider ve maliyet etmenlerinin çıkarılmasıyla elde edilecek kazancın tümü kurumlar vergisinden istisna olacaktır.

İstisna, kazancın ve bu kapsamda kurumlar vergisi matrahının belirlenmesi yönünden, yasa uygulaması kapsamında yer alan ya da almayan kazanç, maliyet ve gider öğelerinin ayrı olarak takip edilmesi gerekmektedir. Kazançları istisna

kapsamındaki faaliyetlere ilişkin olarak sözü edilen bu unsurların diğer faaliyet ve gelirler ile ilişkilendirilmesi, bildirilecek matrahın hatalı olarak belirlenmesine neden olacaktır. Dolayısıyla bölgede faaliyetlerini sürdüren yükümlünün TGBK kapsamı haricindeki ticari işlemlerinden sağlayacakları kazançları ile olağan dışı gelirlerin istisna içeriğinde değerlendirilmesi mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda, nakit değerlemesi sonucu olan faiz gelirleri, yabancı para cinsinden aktiflerden dolayı ortaya çıkan kur farkları ve ekonomik değerlerin elden çıkartılmasından kaynaklanan gelirler istisna kapsamında ele alınmayacaktır.

3218 sayılı Kanunla 4691 sayılı Kanunlardaki yıllık gelir vergisi veya kurumlar vergisi istisnası değerlendirildiğinde, 3218 sayılı Kanundaki kazanç istisnasının daha geniş kapsamlı olduğu görülmektedir.

Kamu çalışanları dışında, teknoloji merkezli kurumlarında araştırma ve geliştirme merkezlerinde, kamu kurumlarıyla yasayla kurulmuş olan ya da teknoloji geliştirme projesi anlaşmaları çerçevesinde uluslararası kuruluşlar veya kamu kurumlarından Ar-Ge projelerine destek vermek amacıyla fon ya da kredi kullanmış olan vakıflarca ya da uluslararası fonlar tarafından desteklenmiş veya TÜBİTAK'ın yürütmüş olduğu araştırma ve geliştirme ile yenilik projelerinde, teknogirişim sermaye desteklerinden faydalanan firmalarda ve rekabet öncesi iş birliği projelerinde yer alan Ar-Ge ve destek elemanlarının, yaptıkları araştırma ve çalışmalardan sağladıkları ücretlerinin doktorası olanlar için yüzde 90'ı, diğerleri için yüzde 80'i gelir vergisinden istisnadır (Arbak, 2010).

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde sağlanan vergisel teşviklere ilişkin uygulama ve esaslarına 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, 1 seri numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 1 ve 6 seri numaralı Kurumlar Vergisi Sirkülerlerinde de yer verilmiştir. Bununla birlikte 1 seri numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde; teknoloji geliştirme bölgelerinde yapılan araştırma ve geliştirme faaliyetlerinden bir kazancın ortaya çıkması ve buna ilişkin TGBK'nun geçici ikinci maddesinde bulunan istisnalardan (Gelir ve Kurumlar Vergisi İstisnası) faydalanılması durumunda, istisna uygulanacak kazancın sağlanmasıyla ilgili olarak gerçekleştirilen

harcamaların Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında Ar-Ge indirimi olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir (Narin, 2013).

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde aktif çalışmalara başlamadan önce yapılan uygulamaların ve inovasyon çalışmalarının istisna kapsamına dahil olup olmayacağı ise Maliye Bakanlığı tarafından 28 Ekim 2003 tarihinde yayınlanan KVK-1/2001/Teknoloji Geliştirme Bölgeleri-1 Sirkülerinde açıklanmış ve istisna kapsamına dahil edilmeyeceği belirtilmiş olup, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde faaliyete geçmeden önce başlamış uygulama kısımlarının istisnadan faydalanamayacağı ve bölgede faaliyete geçtikten sonra devam eden proje ve uygulamalar için, projenin bölgede gerçekleştirilen kısmı için istisnadan faydalanmaları uygun görülmüştür (Arslan ve Özdemir, 2006).

3218 sayılı Kanun ile 4691 sayılı Kanunlardaki yıllık gelir veya kurumlar vergisi istisnaları değerlendirildiğinde, 3218 sayılı Kanundaki kazanç istisnasının daha geniş kapsamlı olduğu görülmektedir. 4691 sayılı Kanundaki gelir vergisi istisnasının ise daha dar kapsamlı ve yalnızca yazılım ve Ar-Ge Faaliyetleriyle sınırlı olduğu görülmektedir. Ancak Yıllık Gelir veya Kurumlar vergisi mükellefleri, 3218 sayılı Kanunda tanımlı yıllık gelir vergisi istisnasından “faaliyet ruhsatlarında belirtilen süreyle sınırlı olmak üzere” faydalanılabilmektedir; 4691 sayılı Kanunda tanımlı yıllık gelir vergisi istisnasından “31.12.2023 tarihine kadar” faydalanılabilmektedirler.

Dolayısıyla, Teknoloji Serbest Bölgesinde mukim mükellefler, hangi kanundaki istisna hükümlerinden faydalanabileceklerinin değerlendirilmesini yaparken, faaliyet ruhsatı geçerlilik tarihi ve edindikleri faaliyet ruhsatı kapsamındaki faaliyet konuları dışında bir sınırlama olmayan 3218 sayılı SBK hükümlerinden faydalanmayı tercih edeceklerdir. Ancak, faaliyet ruhsatlarında belirtilen sürenin dolmasından sonra 4691 sayılı kanun kapsamında yalnızca yazılım ve Ar-Ge Faaliyetleri ilgili olarak da 31.12.2023 tarihine kadar yıllık gelir vergisi istisnasından faydalanabilmeleri mümkündür.

Bu kanun kapsamındaki istisna bir kazanç istisnasıdır. Bir diğer ifadeyle, teknokentlerde faaliyetlerini sürdüren firmaların sadece bu bölgelerdeki yazılım ve Ar-Ge çalışmalarından sağlamış oldukları kazançları içermektedir. Bu nedenle, yapılan uygulamalardan avantaj sağlamak isteyen işletmelerin istisna

kapsamındaki gelir, giderlerini diğer işlemlerinden ayrı olarak izlemeleri gerekmektedir. Firmaların bu kapsamdaki kazançları da kurumlar vergisi beyannamesinde yer alan teknoloji geliştirme bölgelerinden sağlanan kazançlar içinde gösterilerek indirim konusu yapılmaktadır (Bülbül ve Ertürk, 2007).

İstisna uygulamalarında, yükümlünün tam ya da dar yükümlülük temelinde kurumlar vergisine bağlı olması önemli değildir. Bölgede faaliyetlerini sürdüren yükümlüler bu ayrıcalıktan faydalanabilecektir. Bunun yanı sıra, bölgenin yönetimi ve şirketinden sorumlu yönetici işletmelerin aynı faaliyetlerden dolayı sağladıkları kazançlar da kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur.

Teknokentte çalışma yapan bir işletmenin istisna kapsamındaki faaliyetlerinin ayrıca istisna kapsamında olmayan çalışmaları da mevcut ise müşterek genel giderlerin uygun bir dağıtım anahtarı ile dağıtılması öngörülmüştür. 1 no.lu kurumlar vergisi sirkülerinde ise dağıtım anahtarı olarak cari yılda yapılan harcamaların ve maliyetlerin birbirine oranlarının esas alınması gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre istisna kapsamında olan ve olmayan işlerin maliyetleri ayrı tespit edilecek ve genel giderler ile cari yılda oluşan toplam maliyetlerin birbirlerine oranı esas alınarak dağıtımına tabi tutulacaktır (Şeker, 2008).

Konu temelde teknik bilgi birikimi gerekli kıldığından, verilen hizmetin belirlenmesinde hizmeti sağlayan teknik personelden sunulan hizmetin ayrıntılı açıklamasının alınması ve açıklamanın firma ile imzalanacak sözleşmede yer alması ayrıntılı bir şekilde belgelendirilmesi, verilen hizmetin niteliğinin belirlenmesinde önemli rol oynayacaktır. Ayrıca, yazılım ile doğrudan ilişkili olmasına karşın Tebliğ'de sayılan hizmet biçimleri kapsamında sınıflandırılmayan; yazılım destek, bakım, danışmanlık, eğitim, hizmetin raporlaması, sistemin sürekliliğinin sağlanması, hosting hizmeti, sistem üyeliği gibi işlemsel hizmetlerin istisna kazancın belirlenmesinde göz önünde bulundurulması gerekecektir. Bu hizmetlerin yazılım bedeli içinde faturalanması durumunda ise, yazılım ve diğer hizmetlere dayandırılan gelir tutarlarının saptanarak ayrıştırılması ve buna göre sadece yazılım gelirinin istisna kazancın belirlenmesinde dikkate alınması gerekmektedir (Çankır, 2013).

Diğer taraftan bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi istisnasından yararlanan mükellefler Gelir Vergisi Kanunu'nun (GVK) 19. maddesi uyarınca, yatırım indiriminde de faydalanabilmekle birlikte 5479 sayılı yasayla 2006'dan başlayarak geçerli olmak üzere gelir vergisi kanunun ticari ve zirai kazançlarda yatırım indirimi istisnaları kapsamında sözü edilen madde yürürlükten kaldırılmıştır. Gelir vergisi kanunu, sözü edilen madde çerçevesinde, 2006 yılından önce başlayan ve süren yatırımlarda ekonomik ve teknik bütünlük göstermek kaydıyla aynı tarihten sonra gerçekleştirilen harcamalar için yatırım istisnası uygulanabilecektir.

Teknoloji geliştirme bölgesinde çalışan müteşebbislerin elde ettikleri kazançların gelir ve kurumlar vergisinden muaf oldukları süre içinde münhasıran bölgede üretilen sistem ve veri yönetiminin yanı sıra iş uygulaması, internet, mobil ve askeri komuta-kontrol uygulama yazılım biçimindeki teslim ve hizmetleri KDV'den muaf tutulacaktır (Ercan, 2014).

Teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyet gösteren işletmelerin dışarıdan tahsis edecekleri ürün veya alacakları mal ve hizmetlerin KDV'ye tabi olacağı konusunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışma gösteren firmaların KDV istisnası kapsamında teslimleri olan şirketlerin mal/hizmet alımlarında yüklendikleri KDV'ler için ise KDV Kanununun 30/a maddesi hükmünün uygulanması gerektiği açıklanmıştır. 57 seri no.lu KDV sirkülerinde vergiden muaf tutulmuş olan malların teslim ve hizmetinin yerine getirilmesine ilişkin alış belgelerinde gösterilen ya da bu mal/hizmetlerin maliyeti kapsamında bulunan katma değer vergisinin indirim konusuna dâhil edilmeyeceği aynı verginin gelir ya da kurumlar vergisi matrah belirlemede işin durumuna göre gider, maliyet ya da yasal olarak kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacaktır (GİB, 2010). İstisna kapsamındaki yazılımların ihracatının yapılması, KDV'nin iade veya indirim konusu olarak göz önüne alınamayacağı sonucunu değiştirmez.

Teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyetlerini sürdüren bir işletmenin (Akarca, 2012);

i- Bölgede üretmiş olduğu, hastane bilgi yönetimi sistemleri yazılımı programının satışıyla bu yazılımla ilgili güncelleme işi yasanın geçici 20/1.

maddesi uyarınca katma değer vergisinden muaf olacaktır. Güncellemenin haricinde bu yazılıma ilişkin verilmiş olan bakım, destek hizmetleri istisna kapsamında bulunmamaktadır.

ii- Bölgede üretilen eğitim yazılımları yasanın geçici 20/1. maddesi uyarınca katma değer vergisinden istisna olacaktır. Bununla birlikte yazılımı teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyetini sürdüren işletmeden alan şirketlerin satışları genel hükümleri kapsamında katma değer vergisine bağlı olacaktır.

iii- Kanunun geçici 20/1. maddesine göre teslim ya da hizmetleri katma değer vergisinden muaf tutulacak, web siteleri kanalıyla verilen reklam hizmetleri de bu kapsamda olmadığından katma değer vergisine bağlı tutulacaktır.

iv- Fonksiyonlarını yapabilmek için yazılım kullanan ürün, araç, eşya gibi teçhizatla bunlarla ilgili hizmetler istisna kapsamında değerlendirilmemektedir.

v- Bölgede üretmiş olduğu yazılımı değişik kişilere satmış olması veya satışın elektronik ortamda gerçekleştirilmesi istisnaların uygulanmasına engel değildir. Bununla birlikte yazılımın bayiler tarafından satımında istisna uygulanmayacaktır.

vi- Bölgede gerçekleştirilen yazılımın kanunun 11. İle 12. maddeleri kapsamında ihracı durumunda ise buna yönelik yüklenen KDVK'nın 32. maddesi uyarınca indirim ve iade konusu yapılması ise olanaklıdır.

İstisna, yalnızca bölgede gerçekleştirilecek yazılım, program ve lisansı içerecek bölge haricinde oluşturulan katma değeri kapsamayacaktır. Bunun yanı sıra KDV muafiyeti sadece bölgede çalışmalarını sürdüren kişi/kuruluşlara tanınmıştır ve bölgede yönetici işletme statüsünde yer alan şirketlerin de istisnadan faydalanması mümkün olmamaktadır (Akgün, 2007).

TGBK'na göre vergi matrahının tespit edilmesine bakıldığında ise; Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Tebliği'ne (<http://www.gib.gov.tr/node/87461>) göre bu konuyla ilgili olarak açıklamalar yapılmıştır.

- Bölgede çalışmalarını sürdüren yükümlülerin bölge haricinde yaptıkları faaliyetlerden sağlamış oldukları kazançlar, yazılım ve araştırma geliştirme sağlamış olsa da bu istisnadan faydalanamaz.

- 4691 sayılı kanunun geçici ikinci maddesinde bulunan istisna durumu, bir kazanç istisnası olduğundan bu kapsamdaki faaliyetlerden sağlanan kazançtan, sözü edilen faaliyetlerden dolayı yüklenen gider ve maliyet unsurlarının çıkarılmasıyla elde edilecek kazancın tümü kurumlar vergisinden muaf tutulacaktır. İstisna kazancın ve bu çerçevede kurumlar vergisi matrahını belirlenmesi bakımından, kanun uygulamaları kapsamında yer alan ve almayan gelir, maliyet ve gider öğelerinin ayrı olarak takip edilmesi ve istisna içeriğinde yer alan faaliyetlere ilişkin hasılat, maliyet ve gider öğelerinin diğer faaliyetlerle ilişkilendirilememesi ve kayıtların da bu istisnai durumu sağlayacak biçimde tutulması gereklidir.

- Kanun uygulamaları kapsamında istisnai çalışmaların zararlar neticelenmesi durumunda, bunların istisna kapsamında yer almayan diğer faaliyetlerle ilgili kazançlardan düşürülme durumu söz konusu değildir.

- Bölgede çalışmalarını sürdüren yükümlülerin TGBK kapsamı haricindeki ticari işlemlerinden sağlayacakları gelirleriyle olağan dışı gelirlerinin istisna kapsamında ele alınması olası değildir. Dolayısıyla nakit değerlendirilmesiyle ortaya çıkan faiz gelirleri, yabancı para cinsinden aktiflerle ortaya çıkan kur farkları ve ekonomik değerlerin elden çıkarılmasıyla ortaya çıkan gelirler istisna kapsamında ele alınmayacaktır.

- Bölgede çalışmalarını sürdüren gelir ve kurumlar vergisi yükümlülerine, diğer kuruluşlardan geri-ödeme şartıyla sermaye desteği olarak temin edilen yardımlar, borç durumunda olduğundan bu yardımların ticari kazançta ilave edilmesi söz konusu olmayacaktır. Ayrıca teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan yükümlülere, istisnalardan faydalanan Ar-Ge projelerine yönelik olarak, TÜBİTAK gibi kuruluşlarca mevzuat kapsamında hibe olarak temin edilen destek tutarlarıyla diğer kuruluşların bu durumdaki her tür bağış ve yardımları, kurum kazancına eklenecek ve istisnadan faydalandırılacaktır.

- İstisna kapsamındaki çalışmalarla aynı kapsamda yer almayan faaliyetlerle beraber gerçekleştirilmesi durumunda ortak genel giderlerin bu faaliyetlere ilişkin olarak cari yılda ortaya çıkan maliyetlerin birbirine oranı temel alınarak dağıtılması gerekli olmaktadır.

- İstisna kapsamında yer alan ve almayan çalışmalarda ortak olarak kullanılan teçhizat, makine ve ulaştırma araçlarının amortismanlarının da bunların her işte kullanıldıkları gün sayısına göre dağıtımlarının yapılması gerekli olmaktadır. Ne tür işlerde ne süreyle kullanılmış olduğu belirlenemeyen sabit değerlere yönelik amortismanlar, ortak genel giderlerle beraber dağıtımına bağlı tutulacaktır.

- Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) 5/3 maddesinde işletmelerin kurumlar vergisinden muaf tutulan kazançlarına yönelik giderlerinin ya da istisna kapsamındaki çalışmalarından ortaya çıkan zararlarının istisna harici kurum kazancından düşürülmesinin kabul edilemeyeceği hüküm altına alınmış bulunmaktadır.

- Bu nedenle, teknoloji geliştirme bölgelerinde ya da serbest bölgelerde yapılan Ar-Ge çalışmalarından bir kazancın ortaya çıkması ve bu kazançla ilişkin 4691 sayılı TGBK geçici ikinci maddesinde veya 3218 sayılı SBK geçici üçüncü maddesinde bulunan istisnadan faydalanılacak olması halinde, istisna uygulanacak kazancın sağlanmasına ilişkin harcamalar, araştırma ve geliştirme indirimi kapsamında ele alınmayacaktır. Yani, kazancına istisna uygulanması söz konusu olan araştırma ve geliştirme çalışmaları için gerçekleştirilen harcamalardan dolayı Ar-Ge indiriminden faydalanma durumu söz konusu değildir.

- Bununla birlikte, teknoloji geliştirme ya da serbest bölgelerde yapılan araştırma ve geliştirme çalışmalarının firmanın kendi faaliyetleriyle ilgili olması ve sözü edilen yasalarda yer alan istisnalara konu olmaması halinde, bu harcamalar Ar-Ge indirimi kapsamında ele alınmayacaktır.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği kapsamında, yönetici firma, kuruluşunun ticaret sicil gazetesinde ilan edilmesinden sonra, Maliye Bakanlığı'na başvuruda bulunması gerekecek, bölgedeki gelir ve kurumlar vergisi yükümlülerinin bölgede yapılan yazılım ve Ar-Ge çalışmalarından sağladıkları kazancın gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulabilmesi için Maliye Bakanlığı'na başvurulacaktır. Bu başvuruya, bölgede çalışıldığını gösteren yönetici firmadan alınan belge ilave edilecektir. Görev verilen bütün yazılımcı, araştırmacı ve Ar-Ge projelerinde çalışanların listesi, görev tanımları,

nitelikleri ve çalışma süreleri yönetici işletmeye tasdik ettirildikten sonra aylık olarak Maliye Bakanlığı'na bildirilecektir (Tunçay ve Mastar Özcan, 2015).

Bu yönetmelikte müracaat ve bildirimlerin gerçekleştirileceği yer Maliye Bakanlığı olduğu ifade edilmekle beraber, yapılan bildirimler bölgede çalışmalarını sürdüren yükümlülerin kurumlar vergisi açısından tabi olunan vergi idaresine yapılacak olup, bir örneğin de muhtasar beyanname bakımından bağlı bulunulan vergi idaresine beyan edilmesi gereklidir. Bu daireler tarafından yükümlülere istisna uygulamalarıyla ilgili herhangi bir belge verilmesi ise söz konusu olmamaktadır. Bölgede çalışmalara başlayan yükümlüler, işe başlama, bırakma ve diğer değişiklikler hususunda VUK'nda bulunan hükümlere uymak zorundadırlar (Toroslu ve Durmuş, 2010).

Teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışmalarını sürdürecektir ve yasadaki amaçlara hizmet edecek kurumların faaliyet gösterebilmelerini yalnızca kendi kazançlarıyla yapmaları söz konusu değildir. Bu tür inceleme ve araştırmalarda yatırımlarla bağışların büyük önemi vardır ve sadece bu yolla işler yürütülebilmektedir (Şahin, 2006).

4691 sayılı yasa kapsamında teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan işletmelere yapılan bağışlar ve yardımlarda öne çıkan durumlar ise, bağış ve yardım yapan işletmelerin bunları dönem kazançlarından indirim konusu yapıp yapmayacakları, aynı zamanda da bağışlarla yardımları alan işletmelerin bunları istisna kazançların belirlenmesinde değerlendirilme konusudur.

Bağış ve yardım, GVK 89/2 maddesi ile KVK'nun mükerrer 14/1b ve 10/1c maddelerinde ifade edilmiş ve ne şekilde uygulanacağı farklı tebliğlerde belirtilmiştir.

4691 sayılı kanununun 8/5 maddesine göre, gelir ve kurumlar vergisi yükümlülere tarafından bu bölgelerde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunun kişi ve kurumlara makbuz karşılığında sponsor olarak yapılan bağışlarla yardımların toplamı 193 sayılı GVK'nun 89/2 maddesi ele 5422 sayılı KVK'nın 14/6 maddesinde ifade edilen oran ve esaslar kapsamında indirime tabi tutulacağı ifade yer almasaydı da bu bölgelerde araştırma ve geliştirme faaliyetleri yapan kişi, kurum ya da kuruluşlara makbuzla sponsor olarak yapılan bağış ve yardımlar gelir vergisi kanununun 89/2 ve kurumlar vergisi kanununun

mükerrer 14/1b ve 10/1c maddelerine göre indirimi mümkün olacaktır (Tuncer, 2012).

Bağış ve yardımlara ilişkin olarak göz önünde bulundurulması gerekli konu, yalnızca Ar-Ge çalışmalarında bulunan kişi ve kurumlara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımların gelir ve kurumlar vergisi matrahının belirlenmesinde indirim konusu yapılacağı olmaktadır. Başka bir ifadeyle bölgede yazılım çalışması yapan kişi ya da kurumlara yapılacak bağışlarla yardımlar gelir ve kurumlar vergisi matrahının belirlenmesinde gider olarak dikkate alınmayacaktır (Şahin, 2006). Bununla birlikte, sonradan ilişkin maddenin önemli bir kısmı iptal edildiğinden bu kısımda bağışlarla yardımlara ilişkin hükümler de bulunmaktadır. Daha sonra gerçekleştirilen kanuni düzenlemeyle ilave edilen geçici ikinci maddede ise bu konudan söz edilmemiştir.

Konuya yönelik en son düzenleme ise 16 no.lu kurumlar vergisi sirkülerinde (<http://teknopark.gazi.edu.tr/>) yapılmıştır. Bu sirkülerde, teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan işletmelerin 4691 sayılı TGBK'nun geçici ikinci maddesinde ön görülmüş olan istisnadan faydalanan Ar-Ge projelerine diğer kuruluşlarca hibe biçiminde sağlanan destekler aynı istisna kapsamında değerlendirilecek olup, bu durumdaki desteklerin işletmelerin diğer çalışmalardan ortaya çıkan kazançta eklenerek vergilendirilmesi söz konusu olmadığı hükmü getirilmiştir.

Sonraki dönemlerde 5520 sayılı KVK'nun 1 seri no.lu genel tebliğiyle konuya yönelik olarak açıklama getirilmesine gerek duyulmuştur. Tebliğdeki hükme göre, teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan yükümlülere, istisnadan faydalanan araştırma geliştirme projelerine yönelik olarak TÜBİTAK gibi kurumlarca ilişkin mevzuat kapsamında bağış olarak sağlanan destek tutarlarıyla diğer kurumların bu durumdaki her tür bağış ve yardımları, kurum kazancına eklenecek ve istisnadan faydalandırılacaktır şeklinde ifade edilmiştir (Ercan, 2014).

Gerek sirküler gerekse tebliğden de anlaşıldığı gibi bölgede çalışan işletmelerin Ar-Ge çalışmaları için almış oldukları bağış ve yardımların istisna kapsamında olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, bölgede araştırma ve geliştirme

çalışmaları yapan kişi ve kurumlara makbuzla yapılan bağış ve yardımları, gelir ve kurumlar vergisi matrahının belirlenmesinde indirim konusu yapabilmektedirler (Özkanlı ve Çaltekin, 2006).

Ayrıca, 86 sıra numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (<http://www.gib.gov.tr/node/88833>) ile diğer kuruluşlardan geri ödeme kaydıyla sermaye desteği olarak temin edilen yardımların borç durumunda olduğundan ticari kazançta dâhilinin söz konusu olmadığı, ilişkin mevzuat kapsamında hibe olarak sağlanan destek tutarlarıyla diğer kuruluşlardan aynı şekilde sağlanacak her tür destek tutarlarının ticari kazancın bir ögesi olarak kazançta dahil edilebileceği açıklaması getirilmiştir (Yargıç, 2006). Bunun yanı sıra, 4691 sayılı TGBK doğrultusunda GVK ve KVK'nda, 5228 sayılı kanunun 28. ve 31. maddeleriyle yapılan değişikliklerle, araştırma ve geliştirme çalışmalarının teşvikine ilişkin olarak yapılan düzenlemelerle yeni bir indirim mekanizması ortaya çıkmıştır. Kısaca Ar-Ge indirimi olarak kabul edilen tüm bu düzenlemeler, vergi sisteminde Ar-Ge indirim kurumu olarak söz edilecek kadar önemli olmuştur (Aygören, 2005).

Ar-Ge çalışmalarının destek ve teşviklerine ilişkin yasal düzenlemeler 2004 yılında çıkarılan 5228 sayılı kanunla 193 sayılı GVK'nun 89. maddesine diğer indirimler başlığında yer alan kısımda yükümlülerinin işletme içinde gerçekleştirmiş oldukları yeni teknoloji ve bilgi arayışı ile ilgili olarak Ar-Ge harcamalarının yüzde 40'ı oranında hesaplanacak bölümü gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek olan matrahtan indirilecektir. Kanun yapıcı, bu indirimi birtakım şartlara ve kurallara bağlı tutmuş ve uygulamayı 86 seri no.lu kurumlar vergisi kanunu genel tebliğiyle düzenlemiştir (Tuncer, 2010: 53).

5228 sayılı kanun gerekçesinde araştırma ve geliştirme indirimiyle ilgili olarak yapılan düzenlemenin Ar-Ge çalışmalarına ilişkin 4691 sayılı TGBK'nda yer alan teşvik eden düzenlemelerin tamamlayıcısı olduğu ifade edilmiştir. Araştırma ve geliştirme indirimi uygulaması bakımından Ar-Ge kısmının olduğu yerin önemi yoktur. Şirketin faaliyet yeri olması kaydıyla hem işletme merkezinin olduğu yerde ya da ayrı bir yerde, hem de teknoloji geliştirme bölgelerinde tesis edilen araştırma ve geliştirme bölümlerinde gerçekleştirilen harcamalar, tespit edilen kriterlere uygun olması durumunda araştırma ve geliştirme indirimi kapsamında yer alır.

5520 sayılı kurumlar vergisi kanununun 10/1a maddesinde kurumlar vergisi matrahının belirlenmesinde kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmesi kaydıyla, yükümlülerin yeni teknoloji ve bilgi arayışına ilişkin Ar-Ge harcamaları tutarının yüzde 40'ını kurum kazancından araştırma ve geliştirme indirimi olarak düşürebilecekleri ifade edilmiştir. Buna ilişkin olarak 1 nolu kurumlar vergisi kanunu genel tebliğinde gerekli açıklamalara yer verilmiştir (Şeker, 2008).

GVK'nun 94/6b maddesi, yapılan değişikliklerle teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan yönetici işletme ile diğer firmaların araştırma ve geliştirme indirimlerinden dolayı kurumlar vergisine matrahına dâhil edilmeyen kazançlarını dağıtmaları durumunda dağıtılan kâr payları üzerinden vergi tevkifatı gerçekleştirmek zorundadırlar. Bölgede çalışmalarını sürdüren kurumlar vergisi yükümlülerinin bu istisna kazançları dağıtmaları durumunda gelir vergisi kanunu 94/6b, kurumlar vergisi 15/2 ve 30/3 ve 30/6 maddeleri uyarında tevkifat yapmaları gerekli olmaktadır. Bu durum, kâr payı sağlayanın gelir vergisine mahsuben gerçekleştirildiğinde TGBK 8. maddesindeki istisna hükmünün gerçekleştirilecek tevkifata etkisi olmamaktadır.

4842 sayılı kanun ile gelir vergisi kanununun 94/6b maddesine gerçekleştirilen değişikliklerle ilgili düzenlemeyle tam yükümlü kurumlar tarafından işletme ortağı tam yükümlü kuruluş ya da bir işyeri ya da daimi temsilci aracılığı ile kâr payı sağlayacak dar yükümlü kuruluşlara, dağıtılan kâr paylarından gelir vergisi tevkifatı gerçekleştirilmeyecek, böylece kâr payı sağlanan tam yükümlü kurumun söz konusu kâr paylarını sözü edilen gerçek ya da tüzel kişilere dağıtması aşamasında, dağıtılan kısım üzerinden tevkifat gerçekleştirilecektir. Ayrıca bu kuramlar tarafından kârın dağıtılmadan işletme sermayesine ilave edilmesine karar verilmesi durumunda kârın sermayeye ilavesi kâr dağıtımı olarak değerlendirilmediğinden sermayeye eklenen bu tutar üzerinden gelir vergisi tevkifatı gerçekleştirilmeyecektir (81 no.lu KV Genel Tebliği, 2003).

Teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışacak işletmelerin bu bölgelerde işyeri kiralamalarında gelir stopajının yapılabileceğine ya da yapılamayacağına ilişkin konular 1 no.lu kurumlar vergisi genel tebliğinin kurumlar vergisi kanununun 5/1 maddesinde kabul edilmiş olup istisna kazançlara yönelik kısımda açıklanmıştır (<http://www.gib.gov.tr>). Açıklamalarda bölgede çalışmalarını

sürdüren yükümlülerin vakıflardan taşınmaz kiralamaları durumunda vakıflara yapacakları kira ödemeleri üzerinden GVK'nun 94/5b maddesine göre vergi kesintisi yapmaları gerekli olmaktadır. Yönetici işletmelerin ilişkin mevzuata göre anonim şirket olarak kurulması zorunlu olduğundan, bu kiralamalarda ödenecek kira bedelleri üzerinden vergi kesintisi gerçekleştirilmeyecektir. Gelir vergisi kanununun 94/5b maddesine göre vakıflarla derneklere ait taşınmazların kiralanması karşılığında bunlara yapılan ödemelerinden 2006 yılında kabul edilen 11449 sayılı B.K.K. (<http://www.gib.gov.tr/node/86638/pdf>) ile 2007'den başlayarak yüzde 20 oranında tevkifat yapılacağı tespit edilmiştir.

4.3 5746 Sayılı Kanun İle İlgili İstisnalar ve Teşvikler

Türkiye'de araştırma ve geliştirme çalışmalarına ilişkin düzenleme ve teşvikler iki yasada yer almıştır. Bunlar 4691 sayılı TGBK ile 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'dur. Günümüzde yaşanan gelişmelerle araştırma ve geliştirme faaliyetlerini destekleyen, yeni ürün, tasarım, yüksek kalite ve standartlarla üretim yapacak bir sanayi devrimini yapacak olan bu kanun 2008 yılında yürürlüğe girmiştir (Güzel, 2009).

2023 yılının son dönemine kadar yürürlükte olacak yasaya göre asgari 50 tam-zaman eş değer araştırma ve geliştirme personeli çalıştıran Ar-Ge merkezlerine, kamu kurumlarıyla vakıflar ya da uluslararası fonlar tarafından desteklenmiş olan Ar-Ge ve yenilik projeleriyle rekabet öncesi projelerini yürütenlere, teknoloji merkezli şirketlerle teknogirişim sermaye desteğinden faydalananlara, yaptıkları çalışmalar için bazı istisnalar ve teşvikler sağlanmıştır.

5746 sayının kanunun amacı ise, araştırma ve geliştirmelerle ülke ekonomisinin uluslararası boyutta rekabet düzeyine ulaştırılabilmesi için teknolojik bilgi üretimini, ürün-üretim sürecinde yeniliklere yönelimi, kalite ve standartların arttırılmasını, verimliliğin yükseltilmesini, üretimdeki maliyetlerin azaltılmasını, teknolojik bilgilerin ticari hale getirilmesini, teknoloji yoğun üretim, müteşebbislik ve bu alanlarla ilgili yatırımlarla Ar-Ge ve yeniliklerle ilgili doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye getirilerek bu yatırımların hızlandırılmasını, araştırma-geliştirme personeli ve vasıflı iş gücü istihdamında artışı destekleyerek teşvik sağlamaktır. Bu kanun, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı kapsamında yer alan teknoloji

merkezleriyle ülkemizdeki Ar-Ge projeleri ve rekabet önce işbirliğine yönelik projeleri, aynı zamanda da teknogirişim sermayesiyle ilgili teşvik ve desteği içermektedir (Arslan, 2016: 215).

Bu yasa, elli ve üzerinde araştırma-geliştirme elemanı çalıştıran işletmeleri diğerlerinden ayırmıştır. Ar-Ge merkezi belgesine sahip olabilmek için ise bu merkezlere sahip olmayan firmalar, sadece proje esaslı giderleri indirime bağlı tutabilecek iken, araştırma merkezi kuran işletmeler yönetmelik kapsamında tüm harcamalarını da indirim kapsamında ele alabilecektir. Yasaya göre bu merkezleri tesis eden işletmelere daha çok olanak tanınmaktadır. 500 ve üzerindeki tam-zaman eş değer araştırma ve geliştirme personeli çalıştıran araştırma ve geliştirme merkezlerinde aynı zamanda aynı yılda gerçekleştirilen Ar-Ge ve yenilik harcamalarının önceki yıla oranla artışının yarısı tutarında, 5520 sayılı kurumlar vergisi kanununun 10. maddesi uyarınca, kurum kazancından ve 193 sayılı gelir vergisi kanununun 89. maddesi gereğince ticari kazancın belirlenmesinde indirim konusu yapılmakla birlikte 5746 sayılı kanun kapsamında araştırma-geliştirme indirimlerinden faydalanmaktadır. Gelir vergisi kanununun 89/9 maddesi ile kurumlar vergisi kanununun 10/1a maddesinden faydalanamamaktadırlar (Kardaş, 2009).

Yapılan düzenlemede araştırma-geliştirme ve yenilik çalışmaları kapsamına giren harcamalar, vergi usulü kanununa göre aktifleştirilerek amortismanla yapılabileceği ve ekonomik bir değer oluşmaması durumunda ise doğrudan gider olarak yazılacağı ifade edilmiştir (Tuncer, 2010: 137). Araştırma ve geliştirme çalışmalarıyla doğrudan ilgili olmayan giderlerle tümüyle Ar-Ge faaliyetlerinde kullanılmayan amortismanla bağlı ekonomik değerler için hesaplanacak amortisman tutarlarından verilecek paylardan da araştırma-geliştirme indirimi hesaplanmamaktadır.

Kazançların yetersizliğinden dolayı, ilgili hesap döneminde indirime tabi tutulmayan tutarlar, bir sonraki döneme devredilmektedir. Devredilen tutarlar da yeniden değerlendirme oranında arttırılmak suretiyle dikkate alınmaktadır. Araştırma-geliştirme indirimleri, bu faaliyetlere başlanılan andan itibaren gerek yıllık gerekse geçici vergi beyannamelerinde uygulama alanı bulabilecektir (Bakmaz, 2008).

Araştırma ve geliştirme ile yenilik çalışmaları yapan kamu kuruluşları, yasayla tesis edilmiş olan vakıflarla uluslararası fonlardan almış oldukları hibe destekler, mevzuat hükümlerine göre özel fonlarda tutulmaktadır. Bu hesaplardaki tutarlar ise gelir vergisi kanununa göre gelir, Ar-Ge indirim tutarı belirlenmesinde ise, araştırma harcamaları olarak dikkate alınmamaktadır. Bu karşılıksız fonlardan gerçekleştirilecek harcamalar da yapılan yere göre doğrudan gider ya da amortismanına bağlı ekonomik kıymet şeklinde takip edilmektedir. Bu hesabın yapılmış olduğu yıldan başlayarak 5 yıl içinde sermaye eklenme haricinde bir başka hesaba devri ya da işletmeden çekilmesi durumunda, zamanında yerine getirilmeyen vergiler için vergi kaybı cezasıyla beraber gecikme faizi tahsiline gidilmektedir. 5746 sayılı kanuna göre ise araştırma ve geliştirme indirimi (Arslan, 2016: 39);

- Teknoloji merkezi şirketlerinde,
- Ar-Ge kuruluşlarında,
- Kamu kurumlarının yanı sıra yasayla kurulmuş olan ya da teknoloji geliştirme projeleri kapsamında uluslararası kuruluş ya da kamu kurumlarından araştırma-geliştirme projelerine destek için fon ya da kredi kullanmış olan vakıflar ya da uluslararası fonlar tarafından desteklenmiş olan Ar-Ge ve yenilik projelerinde,
- Rekabet öncesi işbirliği projelerinde, teknogirişim sermaye desteğinden faydalanılma suretiyle yapılan araştırma ve yenilik harcamalarının tümü,
- Beş yüz ve üstü tam-zaman eş değer araştırma ve geliştirme elemanı çalıştıran araştırma merkezlerinde aynı yıl gerçekleştirilen araştırma ve yenilik harcamalarının önceki yıla oranla artışının yarısı,

KVK'nun 10. maddesi uyarınca kurum kazancı ve GVK'nun 89. maddesine göre ticari kazançların belirlenmesinde indirim konusu olarak ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra yapılan tüm bu harcamalar, VUK uyarınca aktifleştirme yoluyla belirlenir ve bir ekonomik kıymet ortaya çıkmaması durumunda da doğrudan gider olarak değerlendirilmektedir. Kazancın yeterli olmamasından dolayı, ilgili hesap döneminde indirime tabi olmayan tutar, bir sonraki döneme aktarılmaktadır. Aktarılan tutarlar, bunu izleyen yıllarda VUK'a göre her sene tespit edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılma ile dikkate alınmaktadır (V.U.K, R.G:10703-10705, 1961).

5520 sayılı KVK'nun 10/1a maddesinde ise araştırma ve geliştirme indirimi düzenlenmiştir. Sözü edilen maddede 5746 sayılı kanunun beşinci maddesiyle gerçekleştirilen değişiklikle, Ar-Ge harcamaları üzerinden hesaplanan araştırma ve geliştirme indirim oranı yüzde 40'tan yüzde 100'e çıkartılmıştır. Sözü edilen yasa ise 2008'de yürürlüğe girmiştir.

5746 sayılı Kanunun 3/2 maddesi, kamu personeli dışında teknoloji merkezli şirketlerinde, araştırma merkezlerinde, kamu kurumlarıyla yasalara göre kurulmuş olan vakıflarla uluslararası fonlar tarafından desteklenen veya TÜBİTAK'ın yürütmüş olduğu araştırma ve geliştirme projelerinde teknogirişim sermaye desteklerini kullanan firmalarda çalışan personelin, yaptığı çalışma karşılığında sağladıkları ücretlerin doktorası olanlar için yüzde 90'ı, diğerleri için ise 2023 yılı sonuna kadar gelir vergilerinden muaf tutuldukları ifade edilmiştir.

Kanunda, araştırma ve geliştirme elemanları, faaliyetlerde doğrudan görevli olan araştırmacı ve teknik elemanların tümü ile destek personeli, araştırma ve geliştirme çalışmalarına katılan ve bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili olan teknik personel, yönetici, sekreter, işçi gibi personelin bir bölümü yararlanacaktır. Yasaya göre destek personelinin teşvikinde bir sınırlama getirilmiş, teşvikten faydalanacak destek personeli sayısı tam gün çalışan araştırma elemanı sayısının yüzde 10'unu geçemeyecektir (Tuncer, 2010: 139).

5746 sayılı kanunun 3/2 maddesinde öngörülmüş olan teşvik, vergi istisnası özelliğine sahip iken, geçici 75. maddede yer alan teşvik ise, bir terkin özelliğine sahiptir. Yani 5746 sayılı kanun vergiye bağlı ücretin bir bölümünü gelir vergisi matrahına almazken, geçici maddede vergiye bağlı ücretin tümü gelir vergisi matrahına alınmakla birlikte, sözü edilen matrahtan muhtasar beyannamede tahakkuk ettirilmiş olan gelir vergisinin yüzde 80'i ya da yüzde 90'lık bölümünün aynı beyannameden terkinine olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte, 2009'da yürürlüğe girmiş olan 5838 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile istisna olarak düzenlenen gelir vergisi stopaj teşviki, terkin biçimini almıştır. Diğer taraftan 5838 sayılı kanun ile GVK'na ilave edilen geçici 75. maddeyle aynı yılda yürürlüğe giren 2 seri no.lu Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Genel Tebliği'nde sözü edilen gelir vergisi istisnası yerine 2023'e kadar, 5746 sayılı

kanunun 3/2 maddesinde ifade edilen Ar-Ge ve destek elemanlarının, bu faaliyetleri sonucunda sağladıkları ücretleri üzerinden asgari geçim indirimi uygulanmasından sonra hesaplanacak gelir vergisinin doktora olanların yüzde 90'ının diğerleri için de yüzde 80'inin verilecek beyanname üzerinden tahakkuk edilen vergiden düşürülmek yoluyla terkin edilmektedir. Bu sürede sözü edilen maddenin, bu maddeye aykırı olan hükmü uygulanamayacağı hükmü getirilmiştir (Bakmaz, 2008).

Vergisel olarak terkin uygulamaları, VUK'nun 115. maddesinde öngörülen durumların varlığında ortaya çıkan verginin kayıtlarının silinmesi ya da alınmış verginin yükümlüye reddi ve iadesi yoluyla vergi alacağının ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Tahakkuk edilen vergi ya da ceza miktarının kamu idaresindeki alacak kaydından düşürülerek ortadan kaldırılmasını belirtmektedir. Terkin, kamu idaresinin vergi alacaklarını tüm hukuksal sonucuyla beraber ortadan kaldıran yönetsel bir işlem olmaktadır (Biyar, 2007).

Gelir vergisi stopajıyla ilgili teşviklerden faydalanacak olan işverenin istihdam ettiği destek personelinin tam-zaman eş değeri sayısı, toplam tam-zamanlı araştırma ve geliştirme personeli sayısının yüzde 10'unu geçmemektedir. Hesaplarda ortaya çıkan küsurat ise tam olarak ele alınmaktadır. Destek personelinin tam-zaman eş değeri sayısı, toplam tam-zamanlı araştırma ve geliştirme personeli sayısının yüzde 10'unu geçmesi durumunda ise, brüt ücreti minimum düzeyde olan destek personelinin ücretlerinden başlanarak hangi elemanların teşvikten yararlanacağı belirlenmektedir. Faydalanacaklar kapsamındakilerin ücretlerinin eşit olması durumunda ise işverenler tarafından tespiti yapılmaktadır.

Geçici 75. maddeye göre 5746 sayılı kanunun 3/2 maddesinde düzenlenen ve 1 nolu Ar-Ge tebliğindeki uygulama esaslarının ifade edildiği gelir vergisi stopajı teşvik sistemi, 2013 yılına kadar iptal edilmiştir. 2014 yılından başlamak üzere de aynı maddedeki uygulamanın tam tersine bir teşvik sistemini işverene yönlendirmiştir. Bu tebliğde araştırma ve geliştirme faaliyetleri kapsamı dışında kalan faaliyetlere ilişkin ücret ödenekleri, projelerde görevli olan ya da bu işletmelerde faaliyet gösteren kamu çalışanlarına yapılan ödemelerle aynı kapsamda ay içinde kısmi-zamanlı çalışan elemanların hakkı olan hafta tatili, yıllık ücretli izin ve mazeret izni gibi sürelerle rastlayan ödemeler, gelir vergisi

stopajı teşvik uygulamasından faydalanamayacağı ifade edilmiş, teşvik uygulamaları dışında bırakılmıştır. Gelir vergisi stopaj teşvikinin uygulanamayacağı durumlar ise (Arslan, 2016: 142);

- i. 5746 sayılı kanun uyarında araştırma ve geliştirme merkezi olma özelliği, geçici vergilendirme dönemini kapsayan 3'er aylık dönemlerde asgari 50 tam-zaman eş değer personel alma koşuluna bağlanmıştır. Kanunda sözü edilen sayıda personel alımının ihlal edildiği geçici vergileme dönemi itibariyle,
- ii. Araştırma-geliştirme ve yenilik projelerinde, herhangi bir gerekçeyle bitmesi durumunda ise Ar-Ge ve yenilik çalışmaları da sona ereceğinden, bu tarihten itibaren,
- iii. KOSGEB teknoloji merkezi kuruluşlarda yapılan ve sürdürülen projelerin herhangi bir gerekçeyle sona erdirilmesi ya da verilen desteğin son bulması durumlarında yapılan çalışmalar da sonlanacağından bu tarihten itibaren,
- iv. Rekabet öncesi işbirliği projesinde bulunan şirketler, projenin bir nedenle bitmesi durumunda bu tarihten başlayarak, sözleşmenin iptali durumunda ise denetim başlama tarihi itibariyle gelir vergisi stopajı teşvikinden faydalanamayacaktır.

5746 sayılı Ar-Ge teşviklerine ilişkin kanunun üçüncü maddesinde yer alan desteklerin bir diğeri de maaş ve ücretlerden gelir vergisi stopajıyla beraber kesilen sosyal sigorta primlerine ilişkindir.

Kamu personeli haricindeki teknoloji merkezli işletmelerde, araştırma-geliştirme merkezlerinde, kamu kuruluşları ile kanunla kurulmuş olan teknoloji geliştirme projeleri kapsamındaki uluslararası kuruluşlar ya da kamu kurumlarından araştırma projelerini destek amacıyla fon ya da kredi kullanan vakıflar ya da uluslararası fonlar tarafından desteklenen veya TÜBİTAK'ın yürüttüğü araştırma projelerinde ve teknogirişim sermaye desteklerinden faydalanan işletmelerdeki araştırma ve destek elemanlarıyla 4691 sayılı TGBK'nun geçici 2. maddesine göre ücretleri gelir vergisinden muaf olan personelin, faaliyetlerinden dolayı aldıkları ücret üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısı, her eleman için 5 yıl süreli olarak Maliye Bakanlığı bütçesine konulacak olan ödenekten karşılanmaktadır.

5746 sayılı kanunun 3/3 maddesinde, 4691 sayılı TGBK'nun geçici 2. maddesi gereğince, ücretleri gelir vergisinden muaf tutulan çalışanların faaliyetlerinden dolayı aldıkları ücretten hesaplanan sigorta primleri işveren hissesinin yarısının, her eleman için 5 yıl süreli olarak Bakanlıkça karşılanacağından, teknoloji geliştirme bölgelerine ilişkin teşviklerin arttırıldığı görülmektedir (Can, 2011). 5 yıllık süreyle sınırlandırılrsa da bu durum Hazine açısından mali bir yük meydana getirmektedir ve devlet, araştırma ve geliştirmeleri teşvik için bunu üstlenmiş durumdadır (Tuncer, 2010: 139).

İşveren hissesi sigorta prim desteği kapsamındaki her eleman için yasada belirtilen koşulları taşımaları şartıyla, yasaya göre SGK'na ilk kez bildirimde bulunulan tarihten başlayarak 5 yılı aşmama kaydıyla uygulanmaktadır. Destekten faydalanmaya başladıktan sonra bir nedenle faaliyetlere ara verilmesi ya da destekten faydalanmaya başladıktan sonra işi bırakma ve aynı işe dönme veya başka bir işyerinde çalışma durumu bu süreyi uzatmamaktadır. Ayrıca yıllık izin vb. çalışma karşılığı elde edilmeyen ücretler üzerinden hesaplanan sigorta primi de desteklenmez (Çaltekin, 2014: 219).

Bölgelerde çalışmalarını sürdüren işletmeler, yönetici firmadan alınan destekten faydalanmaya hak kazanıldığını belgelendirmeleri şartıyla bu işyerlerinde çalışan ve ücretleri gelir vergisi dışında olan araştırıcı, yazılımcı ve araştırma-geliştirme elemanlarının tümü prim desteklerinden yararlanacaktır.

Sigorta priminde işverenlerin desteğinden faydalanabilmek için teknoloji merkezli kuruluşların TEKMER Müdürlüğü'nden, kamu kurumlarıyla yasayla kurulan vakıflarca desteklenen kamu kurumlarıyla vakıflar ve uluslararası fonlar tarafından destek sağlanan ve TÜBİTAK tarafından yürütülen projeler için bu kuruluştan, Ar-Ge merkezleriyle rekabet öncesi işbirliği projelerinde de Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan teknogirişim sermaye destekli kuruluşlar da merkezi yönetime dâhil kamu idarelerinden, TGBK kapsamında ücretleri gelir vergisinden muaf olan elemanları istihdam eden işverenlerin bölgede çalışıldığına dair belgeleri denetleyen yöneticilerin alacakları belge ile işyerinin bağlı olduğu SGK il müdürlüklerine yazılı olarak başvurmaları gerekmektedir (Çaltekin, 2014: 48).

İşverenlerin, kendi hisseleri dâhilinde sigorta prim desteklerinden faydalanabilmeleri için de, aynı kapsamdaki sigortalıların faaliyetleriyle ilgili aylık prim ve hizmet belgelerini belirlenen sürede SGK il sigorta müdürlüklerine vermelidirler. Bu belgenin kanuni süresi haricinde verilmesi durumunda ise, yasalarda ifade edilen sigorta primi işveren hisse desteklerinden faydalanılamamakta ve bu primlerin sigortalı ve işveren hisselerinin tamamı işverenlerden tahsil edilmektedir. Bu kapsamdaki sigortalılarla ilgili aylık prim/hizmet belgelerinin kanuni sürecinde verilmesi durumunda da, tahakkuk eden sigorta primi işveren hissesinin yarısıyla sigortalı payının işverenler tarafından ödenmediği ya da ödendiğine bakılmadan, sigorta primleri işveren payının diğer yarısı Bakanlık bütçesinden ödenmektedir. Sigorta primlerinde işveren hisselerinin hesabında, aynı kapsama giren elemanların fiili olarak araştırma-geliştirme ve yenilik çalışmalarına ayırmış oldukları zamanın, toplamdaki oranı göz önünde bulundurulmaktadır. Bu elemanların ay içi faaliyetlerinin tümünün araştırma çalışmalarına ilişkin olması durumunda hak edilen hafta tatiliyle yıllık izinleri de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Araştırma faaliyetlerinde kısmi-zamanlı çalışan elemanların sözü edilen izin süreleri de sigorta primi işveren payı desteği uygulamalarında göz önünde bulundurulmamaktadır (Çaltekin, 2014: 41).

İşveren hissesi sigorta primi destekleri, bu kapsama alınan her kişi için yasada belirlenen koşulları taşımaları şartıyla, yasaya göre SGK'na ilk kez bildirimde bulunulan tarihten başlayarak 5 yılı aşmama koşuluyla uygulanmaktadır. Bu destekten faydalanmaya başladıktan sonra bir nedenle ara verilme ya da işten ayrılarak aynı yere dönme durumunda bu süre uzatılmamaktadır (Sarıssoy, 2016).

Kanun kapsamına alınan sigorta primi işveren payı desteklerinden faydalanmış olan sigortalılar nedeniyle, 5084 sayılı kanunun değişen 4. maddesi ve 4857 sayılı iş kanununun 30. maddesinde belirlenen sigorta primi işveren payı desteğinden faydalanılamamaktadır. Bununla birlikte araştırma geliştirme ve destek personeli dışındakiler ile tam-zamanlı araştırma personeli sayısının yüzde 10'unu aşan tam-zaman eş değer destek personeli için gereken koşulların bulunması durumunda bu kanunlarda belirtilen sigorta primi işveren hisse desteklerinden faydalanılabilmektedir (Sarıssoy, 2016).

İşveren hisseleri sigorta prim desteklerini kullanan işyerlerinin SGK'nın kontrol görevlileri tarafından ya da yasanın 4. maddesi uyarınca gerçekleştirilecek kontrollerle ya da TEKMER Müdürlüğü'nden yönetici kuruluşlar ya da resmi kurumlardan alınması gerekli belgelerden işveren payı sigorta prim desteğinden faydalanabilmek için gereken koşulları taşımamaları durumunda önceden Bakanlık tarafından karşılanmış olan prim tutarları, ödeme vadesinin bitiminden başlayarak sosyal güvenlik mevzuatının ilişkin hükümlerine göre hesaplanan gecikme cezası ve zammıyla beraber işverenlerden alınmaktadır. TGBK'nun geçici 2. maddesine göre ücreti gelir vergisi dışında kalan ve bölgede fiilen çalışan elemanların ücretlerinden hesaplanan işveren hisse payı desteği uygulamalarında, yönetmeliği ilgili maddesi dışında kalan koşullar aranmamaktadır. TGBK kapsamındaki yönetici işletmeler, bu desteği alan işverenlerin mevzuata göre gereken koşulları taşıyıp taşımadıklarını kontrol etmek, taşımamaları durumunda ise bu durumu SGK il sigorta müdürlüklerine on gün içinde bildirmekle yükümlüdürler (Genelge 2008-85).

İlgili maddeye göre işverenlerin araştırma ve geliştirme çalışmalarına ilişkin birden çok işyeri sahibi olmaları halinde, kapsamdaki her işyeri için ayrı olarak müracaatta bulunulmakta ve işyerleri ayrı olarak ele alınmaktadır. Bu işyerlerinin aynı örgüt yapısı içinde ayrı birimler şeklinde organize edilmiş birden çok araştırma geliştirme merkezinin bulunması halinde ise, her araştırma merkezi için yeni bir işyeri dosyasının tesciliyle ayrı müracaatları yapılmaktadır. Tamamlanmış olan bir araştırma projesinin devri durumunda, bu projeyi devralan kuruluş, gereken koşulları taşıyorsa, işveren payı sigorta primi desteklerinden faydalanmakta, buna karşın tamamlanmamış bir proje söz konusu ise, projeyi devralan işletme bu destekten yararlanamamaktadır (Sarısoy, 2016).

Hizmet ve ücretleri önceden yasalar uyarınca bildirimi yapılmış olan sigortalılara işverenler tarafından toplu iş sözleşmelerine dayanarak ücret farkı ödeme kararı verilmesi ve araştırma çalışmalarıyla ilgili ücret farklarına yönelik ek niteliğe sahip aylık prim/hizmet belgelerinin sözleşmenin imzalandığı ayı müteakip olarak kuruma verilmesi durumunda, işveren sigorta prim desteğinden yararlanılabilmektedir.

Kanunda yer alan ilk fıkra kapsamında belirtilmiş olan projelerde yer alan kuruluşlardaki personel, aylık sosyal güvenlik destek primine bağlı olanlar 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda belirlenmiş olan aday çırak, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi alan öğrencilerle topluluk sigortasına bağlı olanlar bu destekten faydalanamamaktadırlar.

Kanun kapsamındaki sigortalılara ücret harici ödemeler, kanun kapsamında düzenlenmiş olan aylık prim/hizmet belgesinde bulunan prime temel kazanç dâhil edilmemekte ve bu ödemeler destek kapsamında olmayan aylık prim ve hizmet belgeleriyle birlikte SGK'na bildirilmektedir.

5746 sayılı kanun kapsamında yer alan her tür araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ilişkin olarak düzenlenmiş olan belgelerden de damga vergisi alınmamaktadır. Kanunun 3/4 maddesine göre kapsam ve sınırları belirtilmiş olan faaliyetlere ilişkin belgeler damga vergisinden istisna tutulmaktadır. Bu kapsamda kanun ve yönetmelikte yer alan araştırma çalışmalarında görevli personele işlerine ilişkin yapılan ödemelerden dolayı düzenlenmiş olan kağıtlarda damga vergisi alınmayacaktır (Çelebi ve Kahrıman, 2011).

Bunun yanı sıra, noter, resmi dairelerle diğer kamu kuruluşları tarafından 5746 sayılı kanunda yer alan araştırma faaliyetlerine ilişkin olarak düzenlenen damga vergisi muafiyetinin uygulanabilmesi için; araştırma ve geliştirme çalışmaları kapsamındaki işlemleri ifade eden ve destek veren kamu kuruluşları, bu merkezlerle rekabet öncesi işbirliği projeleri müracaatı yapılan kamu kuruluşları, teknoloji merkezli şirketler için TEKMER (teknoloji geliştirme merkezi) ile uluslararası fonlarla destek verilen veya TÜBİTAK tarafından sürdürülen projeler için bu merkez tarafından onaylanan listenin yükümlü tarafından işlem sırasında, işlemi yapan kuruluşa ibrazının yeterli olmakta, bu kurumlar tarafından başka bir belgenin de aranmayacağı belirtilmektedir. Bununla birlikte işleme konu olan belgelerin araştırma faaliyetleri kapsamında olduğunun onaylandığı listeden anlaşılması gereklidir. Onaylanmış listenin işlem sürecinde ibrazının olmama durumunda, işlem yapanlar tarafından istisna uygulanması olanağı da bulunmamaktadır (Arslan, 2016: 117).

5746 sayılı yasa ve buna ilişkin yönetmelik hükümlerine göre istisnai uygulamaların son bulduğu durumlarda;

- i. Araştırma ve geliştirme merkezi kimliğine sahip işletmeler açısından, araştırma merkezi olma koşullarının yitirilmesi, koşulların ihlali ya da destek/teşviklerin amaç dışı kullanımı durumunda koşulların artık bulunmadığı, ihlal olduğu ya da destek ve teşviklerin amaç dışı kullanım tarihinden başlayarak,
- ii. Rekabet öncesi işbirliği projelerinde bunların bir nedenden dolayı sona erme durumunda bu tarihten itibaren, sözleşme iptali söz konusu olduğunda da denetim başlama tarihinde itibaren,
- iii. KOSGEB teknoloji merkezli işletmelerde yapılan projelerin sona ermesi ya da verilmiş olan desteğin kesilmesi durumunda araştırma çalışmaları da sona ereceğinden bu tarihten itibaren,
- iv. Araştırma ve geliştirme projelerinde de, aynı nedenlerden ötürü Ar-Ge faaliyetleri sona ermiş kabul edileceğinden, bu tarihten başlayarak,
- v. Teknogirişim sermaye desteklerinde de, onaylanmış olan iş planına kamu idaresince verilmiş olan desteğin sona erdiği tarihten başlayarak damga vergisi istisnasından faydalanılamayacaktır.

Türkiye'nin araştırma ve geliştirme istatistikleri değerlendirildiğinde, bir önceki dönemlere oranla artışların görüldüğü belirlenmiştir. Devlet, teşvik politikalarıyla Ar-Ge faaliyetlerini genişletmeye çalışmakla birlikte, gelişmiş ülkelere oranla ülkemizde araştırma ve geliştirme çalışmalarının oldukça düşük düzeyde kaldığı gözlemlenir. Uluslararası rekabet içinde yer almak ve rekabet gücünü artırmak için devlet teşvik politikalarının geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Mevzuata ilişkin değişikliklerle birlikte Ar-Ge çalışmalarına yönelik olarak sürdürülen değişikliklerde istisna oranları da tamamen yükseltilmiş ve araştırma-geliştirme istisnalarından faydalanma tarihi de 2023 yılına kadar uzatılmıştır. Tüm bu değişikliklerle birlikte ülke ekonomisinin gelişerek ekonomik hedeflere ulaşabilmesi yönünde atılan adımların da hızlandırılacağı görülmektedir. Çizelge 4.1 de yürürlükteki kanunların içerdiği istisna ve indirimler gösterilmiştir (Arslan, 2016: 31).

Çizelge 4.1: Yürürlükteki kanunların içerdiği istisna ve indirimler.

TEŞVİK/YASA	5746	4691	SINAI HAK. İSTİSNASI
Ar-Ge indirimi	Δ		
Tasarım indirimi	Δ		
SGK işveren desteği	Δ	Δ	
Gelir Vergisi istisnası	Δ	Δ	
Damga Vergisi istisnası	Δ	Δ	
Gümrük vergisi istisnası	Δ	Δ	Δ
Ar-Ge ye dayalı K.V. İst.		Δ	Δ
Ar-Ge ye dayalı KDV İst.		Δ	Δ
Yazılıma dayalı K.V. İst.		Δ	Δ
Yazılıma dayalı KDV İst.		Δ	
Tasarıma dayalı K.V. ist.		Δ	

Ülkemizde teknokentlere uygulanan yasaların karşılaştırılması, hangi istisna veya muafiyetleri içerdiğini gösteren ayrımlar çizelge 4.1’de gösterilmiştir. Mevcut yasalar “5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım faaliyetleri desteklenmesi kanunu, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri kanunu ve

Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen "Sınai mülkiyet haklarında istisna" başlıklı 5/B maddesi." Şeklinde uygulamaya konulmuştur.

5 SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma ve geliştirme faaliyetleri için ayrılan kaynak bir ülkenin bilim ve teknolojiye ne kadar önem verdiğini gösterir. Ülkemizin gelişmiş ülkeler arasında yerini alabilmesi için teknolojik gelişmelere önem verilmelidir, bu da yapılacak Ar-Ge faaliyetlerine devletin sunduğu maddi desteklerin, teşvik edici etkisi ile gerçekleştirilebilir.

Ülkemizde yapılan Ar-Ge harcamalarına baktığımızda gelişmiş ülkelere istinaden gayri safi yurtiçi hâsıla içindeki payının düşük olduğu görülür. Örneğin Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü verilerine göre, 2014 yılında Türkiye'nin Ar-Ge faaliyetleri için yaptığı harcamanın milli gelire oranı %1,01 iken, bu oran ABD'de %2,74, Japonya'da %3,59, Almanya'da %2,90, Fransa'da %2,26, Finlandiya'da %3,17'dir (O.E.C.D., 2016). Bu da göstermektedir ki Türkiye henüz gelişmiş ülkeler arasında istenen seviyede Ar-Ge faaliyetlerine yeterince pay ayırmamaktadır. Dolayısıyla teknolojik geliştirme faaliyetlerine daha fazla pay ayrılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Türkiye'de araştırma ve geliştirme çalışmalarına yönelik teşvikleri, ilk olarak 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun çerçevesinde ortaya konan teşvikler olarak ele almak mümkündür. Ancak düzenlemeler yapmak amacı ile 6170 sayılı kanun ve 6676 sayılı kanun da yürürlüğe girmiş ve eksikleri gidermek için tebliğler yayınlanmıştır. Bu durum göstermektedir ki teknolojinin zaman içerisinde değişkenlik göstermesi, ülkemizin yeni yasa ve düzenlemelerin yayınlanmasını zorunlu kılmıştır.

5746 sayılı Kanun ile araştırma ve geliştirme harcamalarının kapsamı belirlenmiş, Ar-Ge ile ilgili diğer unsurların yasal çerçevesi düzenlenmiştir. 4691 sayılı Kanunla da teknoloji geliştirme bölgelerinin yasal altyapısı hazırlanmıştır.

Çalışmada incelenen vergi yasaları birbirlerinden bağımsız olarak yürürlükte olup birçok düzenleme ve değişikliğe uğramıştır. Ortaya çıkan tabloda farklı

veya benzer alanlarda teşvikler sunulmuştur. Bu durum uygulamaların işlerliğini karmaşık hale getirmektedir. Yatırımcıların, yöneticilerin ve Ar-Ge faaliyeti yürüten personelin bu bölgelerdeki avantajları daha iyi analiz edebilmesi, daha önce yayınlanan yasaların bir araya getirilip tek ve bütüncül bir yasa yayınlanması ile sağlanabileceği düşünülmektedir.

Teknokentler gerekli koşullar sağlandığı takdirde teknoloji üretimi ve geliştirilmesinde etkili bir organizasyon birimi olacağı düşünülmektedir. Teknokentlerde bulunan firmalara sağlanan avantajların daha anlaşılır hale getirilmesi, firmaların bu bölgelere eğilimini arttıracak ve sağlanan vergi avantajların amacına ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

Ülkemizdeki insanların teknokentler hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, bu bölgelere olan ilginin düşük olmasına sebep olmaktadır. Teknokentler sağladıkları altyapı imkânları, bilgiye erişim kolaylığı ve bölge halkının istihdamı açısından önemli bir etkiye sahiptir. Bölgelerin cazibe merkezi haline getirilmesi halinde de firmaların bu bölgeye gelmesindeki tek nedenin vergisel avantajlara bağlı olmadığını görülmesi beklenmektedir. Bu konuda devlet destekli basın yayın organlarında reklam ve tanıtım çalışmaları yapılmasının daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

Teknokentler açısından karşılaşılan başka bir sorun ise, Ar-Ge faaliyeti yapan işletmelerin seri üretime geçtiklerinde karşılarına çıkan engellerdir. Çünkü yasa kapsamında teknokent alanı içerisinde yapılan çalışmalar yalnızca geliştirme aşamasında vergi istisnası sağlamakta, yani prototip üretildikten ve proje başarı ile tamamlandıktan sonra destekler son bulmaktadır. Bu durum sadece yazılım ürünleri için geçerli değildir. Teknokentlere en yoğun ilgiyi yazılım firmalarının göstermesinin en önemli nedeninin bu uygulama olduğu düşünülmektedir. Teşviklerin genişletilip seri üretim sürecinde de devam etmesi farklı ürünlerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Üretilen ürünlerin, tesliminden sonraki süreçte bakım, onarım ve destek hizmetleri için elde edilen gelirlerin, diğer gelirler olarak takip edilmesi, bölge içerisindeki avantajlardan faydalanılmasına engel olmaktadır. Bu da, faaliyet gösteren işletmeler açısından kısıtlayıcı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda yeni düzenlemelerin yapılmalı ve üretilen ürünün

verimli işleme ve daha iyi hizmet verilmesi açısından istisna kapsamına alınmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Teknokent yönetici şirketlerinin proje bazlı teknolojik alt yapıya Türkiye'nin ihtiyacı olan teknolojiye odaklanması için ilave teşvikler getirilmelidir. Bu teşvikler sadece gelir ve kurumlar vergisi ile sınırlı kalmamalı proje bazlı incelenmesi daha uygun olacaktır.

Araştırma ve geliştirme çalışmaları dâhilinde uygulamaya konan projeler neticesinde maddi olmayan bir hak çıkmasının söz konusu olduğu durumda gerçekleştirilen araştırma ve geliştirme harcamaları aktif hale getirilerek amortismanla itfa edilecektir. Ayrıca projenin tamamlanmasının mümkün olmaması ya da ilgili projenin sonraki dönemlerde yapılmaktan vazgeçilmesi halinde ise araştırma ve geliştirme faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen ve daha önceden aktif hale getirilen harcama tutarının doğrudan gider şeklinde indirim konusu edilebilmesine olanak sağlanması, işletmeleri bu tür araştırma faaliyetlerine yönlendirmek açısından olumlu katkı veren bir düzenleme olmaktadır.

Bu çalışmada, ülkemizdeki kanunlarla teknoloji merkezlerinde, teknogirişim sermaye desteği alan işletmelerde ve Ar-Ge merkezlerinde istihdam edilen personellerin, kamu kuruluşları ve yasayla kurulmuş olan vakıfların sürdürdüğü araştırma-geliştirme, yenilik faaliyetlerinin kurumlar vergisi, gelir vergisi teşviki ve Ar-Ge faaliyeti indirimlerini detaylı bir şekilde inceleyip yapılması gereken çalışmalar hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

- Aktaş, A.**, (2011), *Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nda yapılan değişiklikler neler getiriyor?*, Haziran E-Yaklaşım Dergisi, Sayı 222, Ankara.
- Akyol, E.E.**, (2015), *Teknokent uygulamalarının örgüt kültürüne etkisi: ODTÜ teknokent uygulaması*, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sf 45-46, Ankara.
- Arbak, T.**, (2010), *Bilişim Sektöründe Ar-Ge Teşvikler*, Mayıs E-Yaklaşım Dergisi, Sayı 209, Ankara.
- Arslan, C.**, (2016), *Ar-Ge Tasarım İle Teknokentlerde Vergi Ve Muhasebe Uygulamaları*, ÜÇ S Basım, Sf 31-215, Ankara.
- Arslantekin, S.**, (2002), *Teknokent ve Üniversitelerimiz, Elektronik Gelişmeler Işığında Araştırma Kütüphaneleri Sempozyumu*, S 2, Bolu.
- Ay, M.**, (1996), *Teknoparkların Dünyadaki Durumu Ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sf 11-20, Ankara.
- Aygören, F.**, (2005), *Vergi Sistemimizde Artan Teknoloji Geliştirme Teşviklerinde Son Durum: Ar-Ge İndirimi Müessesesi*, *Vergi Dünyası*, Sayı 285, Sf 92-104, Ankara.
- Babacan, M.**, (1995), *Dünyada ve Türkiye'de Teknoparklar, (Bilim ve Teknoloji Parkları)*, Asil Ofset Matbaası, Sf 1-44, İzmir.
- Bakmaz, Z.**, (2008), *5746 Sayılı Kanun Kapsamındaki Ar-Ge İndiriminin Vergi ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi*, *Mali Pusula Dergisi*, Sayı 47, Sf 56-63, Ankara.
- Barlas, Y.**, (2004), *Teknoloji Geliştirme Bölgesinin Yapısal Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sf 78-79, Eskişehir.
- Bakouros, Y.L., Mardas, D.C., Varsakelis, N. C.**, (2002), *Science Park a :High-Tech Fantasy: An Analysis of the Science Parks of Greece*, Technovation, Thessaloniki, Sf 123-128, Greece.
- Bıyan, Ö.**, (2007), *Vergi Hukukunda Terkin Müessesesinin Esasları*, *İSMMMÖ Yayınları*, Sayı 79, Sf 75, İstanbul.
- Bülbül, D., Ertürk, S.**, (2007), *Ar-Ge Harcamalarının Aktifleştirilmesi Ve Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu*, *Ağustos E-Yaklaşım Dergisi*, Sayı 176, Ankara.
- Bülbül, D., Ertürk-Atabey, S., Erdoğan, A.O.**, (2010) *Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Elde Edilen Ücretlerde Vergi ve Sosyal Güvenlik Primi Uygulama Örnekler*, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı 349, Sf 153-158, Ankara.
- Can, F.**, (2011), *Türkiye'de Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Destekler*, *Vergi Sorunları Dergisi*, Ocak Bülteni, Sayı 268, İstanbul.
- Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu**, (2009), *4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Uygulamalarının Değerlendirilmesi ile Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunların Çözümüne İlişkin Öneri Geliştirilmesi*, Araştırma ve İnceleme Raporu, Sf 37-38, Ankara.

- Çaltekin, M.**, (2014), *Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Vergi ve Sosyal Güvenlik Uygulamaları*, Sf 26-219, İstanbul.
- Çelebi, A., K., Kahrıman, H.**, (2011), Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Vergi Teşvikleri ve Bunların Karşılaştırmalı Analizi, *Maliye Dergisi*, Sayı 161, Sf 50-51, Ankara.
- Çetin, A.C.**, (1997), Teknolojide Yeni Bir Ufuk: Teknoparklar, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Fakültesi Dergisi*, Sayı 2, Sf 209-217, Isparta.
- Değer, N.**, (2014), Açıklamalı ve Uygulamalı Katma Değer Vergisi Kanunu, Yaklaşım Yayıncılık, Sf 1540-1546, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)**, (1989), *Üniversiteler, Araştırma Kurumları ve Endüstri Arasındaki Bağları Geliştirme Projesi*, Sf 66, Ankara.
- Duchemin, H.**, (2007), *Savoie Technolac Teknokenti Ve Fransa’daki Teknokentler üzerine sözlü görüşme*, Sf 104, Isparta, (Aktaran: Murat Keleş).
- Ercan, I.**, (2014), Teknokentlerde kurumlar vergisi istisnası, *Mali Çözüm Dergisi*, İSMMMO, Sayı 122, Sf 161-174, İstanbul.
- European Commission Report**, (2007), *Regional Research Intensive Clusters and Science Parks*, Sf 44, Belgium.
- Fukugawa, N.**, (20056) *Science Parks in Japan and Their Value-Added Contributions to New Technology-Based Firms*, International Journal of Industrial Organization, Sf 385, Japan.
- Gerçek, A.**, (2011), Ar-Ge harcamalarının önemi ve Türkiye’deki durumu, *Bursa Bilanço*, Sayı 132, Bursa.
- Görkemli, H., H.**, (2011), *Bölgesel Kalkınmada Teknoparkların Önemi Ve Konya Teknokent Örneği*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sf 56, Konya.
- Güleç, K.**, (1998), *Cumhuriyetin 75. Yılında Bilim, Teknoloji, Arastırma Politikalarının Sanayilesmeye Etkileri*, KOSGEB Yayınları, Sf 5-9, Ankara.
- Güzel, S.**, (2009), Ar-Ge Harcamaları ve Vergi Teşvikleri: Belirli Ülkeler Karşısında Türkiye’nin Durumu, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Sf 40-41, Eskişehir.
- Harmancı, M., Önen, M.O.**, (1999), *Dünya ve Türkiye’de Teknopark ve Teknokent Uygulamaları*, Türkiye Kalkınma Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü, Sf 3-6, Ankara.
- Kardaş, U.**, (2009), *Avrupa Birliği’nde ve Türkiye’de Ar-Ge Vergi Teşvikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sf 70, İstanbul.
- Keleş, M.K.**, (2007). *Türkiye’de Teknokentler: Bir Ampirik İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sf 86 - 104, Isparta.
- Löfsten, H., Lindelöf, P.**, (2005), *R&D Networks and Product Innovation Patterns- Academic and Non-Academic New Technology-Based Firms on Science Parks*, Technovation, Gothenburg, Sf 1025-1037. Sweden.
- Lynne, O.**, (1991), *What is a UK Science Park? Information Directory*, Birmingham: UKSPA Science and Technology Department, Sf 2, England.
- Maç, M.**, (2006), Serbest Bölgelere İlişkin Mal Ve Hizmetlere Kdv İstisnası, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 177, Sf 125, İstanbul.

- Narin, K.**, (2013), 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Çerçevesinde Teknoparklara Sağlanan Vergi Avantajları İle SGK Prim Desteği, *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi*, Sayı 119, İstanbul.
- Özbay, M.**, (2000), Bilime Dayalı Teknoloji Üretim Merkezleri veya Teknoparklar, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Sf 1111, Ankara.
- Özkanlı, S., Çaltekin, M.** (2006), Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Vergi Uygulamaları, *Mali Çözüm Dergisi, İSMMM Yayınları*, Sayı 77, Sf 163-164, İstanbul.
- Paçacıoğlu, R.N.**, (1989), Teknoparklar, *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, Sayı 364, Sf 474, Ankara.
- Phillimore, J.**, (1999), *Beyond the Linear View of Innovation in Science Park Evaluation: An Analysis of Western Australian Technology Park*, Technovation, Sf 680, Australia.
- Polat, Ç.**, (2007), *Assessment of Technology Development Activities in Turkish Technoparks*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Sf 8-20, İstanbul.
- Sarıhan, H.**, (1998), *Rekabette Başarının Yolu Teknoloji Yönetimi*, Desnet Yayınları, Sf 149-153, İstanbul.
- Serbest, H.**, (2013), Teknoloji Transfer Ofisleri Üniversite-Sanayi İşbirliğini Sağlayan Arayüzdür. *Moment Dergisi*, Sayı 60, Ankara.
- Süzer, H.D.**, (2004), *Türkiye'nin Silikon Vadileri*, Capital Dergisi, Apa Uniprint Basım, İstanbul.
- Şeker, S.**, (2008), *Ar-Ge İndirimi Ve Uygulaması*, Ocak E-Yaklaşım Dergisi, Sayı 181, Ankara.
- Şahin, İ.** (2006), *Türkiye'de Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Sağlanan Teşvikler*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sf 99-100 Kütahya.
- Şenlier, N.**, (1999), Japon Modelinde Yüksek Teknoloji Merkezlerinin Kentle Bütünleşmesi, *Dünya İnşaat Dergisi*, Sf 42-45, İstanbul.
- Şenlier, N.** (2006), İleri Teknoloji Geliştirme Merkezleri/ Teknoparklar, *Ankara Sanayi Odası Aylık Dergisi*, Sf 76-85, Ankara.
- Toroslu, V., DURMUŞ, C. N.**, (2010), Serbest Bölgeler, *Maliye ve Hukuk Yayınları*, Sf 463, Ankara.
- Tunca, M.Z., Keleş, M.K.**, (2010), Türkiye'deki Teknokentlerin Mevcut Durumun İncelenmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 11, Sf 4, Isparta.
- Tuncer, S.**, (2010), *Türkiyede Ar-Ge teşvikleri Ve uygulaması*, Yaklaşım Yayıncılık, Sf 46-139, Ankara.
- Tuncer, S.**, (2012), *Vergi Hukuku Ve Uygulaması*, Yaklaşım Yayıncılık, Sf 454, Ankara
- Tunçay, B., Mastar Özcan, P.**, (2015), Türkiye'de Teknoparklara Yönelik Vergi İstisnaları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, Sayı 2, Sf 47, Konya.
- Vedovello, C.**, (1997) *Science Parks and University-Industry Interaction: Geographical Proximity between the Agents as a Driving Force*, Technovation, Sf 491-493, Portugal.

İnternet Kaynakları

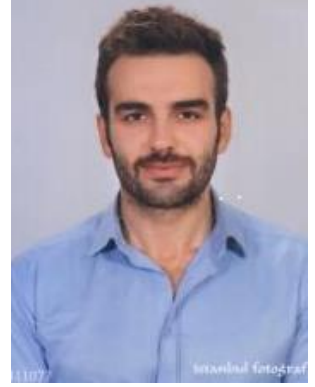
- Akarca, A.**, (2012), *Teknoloji Geliştirme Bölgelerindeki Vergi ve Sigorta Destekleri*, <http://www.dunya.com/kose-yazisi/teknoloji-gelistirme-bolgelerindeki-vergi-ve-sigorta-destekleri/12268>, Erişim Tarihi: 21.04.2017.
- Akgün, N.**, (2007), *Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Vergisel Avantajlar*, http://www.verginet.net/dtt/1/NalanAkgunSM-M-TeknolojiGelistirmeBolgelerindeVergiselAvanta_13842.aspx, Erişim Tarihi: 21.04.2017.
- Arslan, S. ve ÖZDEMİR, F.S.**, (2006), *Teknoloji Geliştirme Bölgelerine Sağlanan Avantajlar Ve Bu Avantajlara İlişkin Son Düzenlemeler*, <http://www.muhasibetr.com/ozelbolum/007/>, Erişim Tarihi: 17.11.2016.
- Arslan, D.**, (2011), *Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde KDV İstisnası*, http://www.vergidegundem.com/tr_TR/publicationPaper?categoryName=Vergide&publicationNumber=4&publicationYear=2011&publicationId=66661773, Erişim Tarihi: 10.04.2017.
- Ay, M.**, (2003), *Bölgesel Ve Ulusal Kalkınmada Etkili Bir Mekanizma: Teknoparklar*, http://www.stradigma.com/turkce/eylul2003/print_10.html, Erişim Tarihi: 07.12.2016.
- Bezem, C.**, (2016), *10.08.2016 tarihli Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yeni Uygulama Yönetmeliği*, <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/cihatbezem/001/>, Erişim Tarihi: 25.08.2016.
- Çankır, B.**, (2013), *Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Gelir ve Kurumlar Vergisi İstisnası ve Uygulamaya İlişkin Özellikli Durumlar*, http://www.vergidegundem.com/documents/10156/1390523/agustos_makale2.pdf, Erişim Tarihi: 20.04.2017.
- Çakmakçı, A. M., Saym, E., Sariçiçek, H.A.**, (2005), *Öğrenen Bölgelerin Gelişiminde Teknoparkların Rolü*, II. Teknoparklar Zirvesi, Uluslararası Projelere Açılımda Teknoparklar Arası İşbirliği, Bildiriler Kitabı, Gazi Magosa Teknoloji Geliştirme Bölgesi, <http://www.teknozirve.org.tr/files/documents/TZ2-bildirikitapci.doc>, Erişim Tarihi: 26.01.2017.
- Genelge 2008-85**, T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, http://www.verginet.net/Dokumanlar/2008_85.pdf, Erişim Tarihi: 10.03.2017.
- Genelge 2009-21**, T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, <http://www.alomaliye.com/2009/02/06/sgk-genelgesi-2009-21-arastirma-ve-gelistirme-faaliyetlerinin-desteklenmesi/>, Erişim Tarihi: 20.04.2017.
- GİB**, (2010), *İndirilemeyecek Katma Değer Vergisi*, <http://www.gib.gov.tr/node/86847>, Erişim Tarihi: 20.04.2017.
- GİB**, (2016), *2006/11449 sayılı B.K.K.* <http://www.gib.gov.tr/node/86638/pdf>, Erişim Tarihi: 22.04.2017.
- GİB**, (2016), *1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği*, <http://www.gib.gov.tr/node/87461>, Erişim Tarihi: 21.04.2017.
- GİB**, (2016), http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebliğler/5520/5.html, Erişim Tarihi: 01.02.2017.

- Güney, Z., (2010),** *Teknokentler ve Teknoparklar*,
http://www.ziyaguney.com/index.php?option=com_content&view=article&id=797:teknoparklar-aratma-&catid=54:aratma-ve-raporlar&Itemid=220, Erişim Tarihi: 14.02.2017.
- Kurumlar Vergisi Sirküleri/16, (2005),** *Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Uygulanan Vergisel Teşvikler*,
<http://teknopark.gazi.edu.tr/posts/view/title/baslik-kurumlar-vergisi-sirkuleri/16-124814?siteUri=teknopark>, Erişim Tarihi: 22.04.2017.
- Kurumlara Vergisi Tebliği, (2003),** *81 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği A Bölümü 1. Kısım*, http://www.alomaliye.com/kurumlar_teblici_81.htm
Erişim Tarihi: 22.04.2017.
- Koh, F.C.C., Koh, W. T.H., Tschang, F.T., (2003),** *An Analytical Framework for Science Parks and Technology Districts with an Application to Singapore*,
http://www.research.smu.edu.sg/faculty/edge/entrep_fin/papers/Koh_koh_tschang.pdf, Erişim Tarihi: 21.05.2017.
- Köker, F.H., (2011),** *Teknoparklarda Uygulamaya Yönelik Kanun Değişikliği Yapıldı*, <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/fahri/015/>,
Erişim Tarihi: 31.03.2017.
- Menteş, T., (2007).** *Teknoloji Geliştirme Bölgeleri / Teknoparklar*,
<http://www.meteksan.com.tr/basin/ocak2002.html#11>, Erişim Tarihi: 24.12.2016.
- Oğuz, B., (2014),** *Teknoparkların Vergi Ve Sigorta Prim Avantajları*,
<http://muhasibedr.com/teknoparkların-vergi-ve-sigorta-prim-avantajları/>,
Erişim Tarihi: 30.04.2017.
- Sarısoy, T., (2016),** *Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Vergi İstisnası ve SGK Teşvikleri*,
<http://www.sektorel.com/yazarlar/taner-sarisoy/teknoloji-gelistirme-bolgelerinde-vergi-istisnasi-ve-sgk-tesvikleri>,
Erişim Tarihi: 12.05.2017.
- OECD, (2016),** *Statistics website, Science, Technology and Patents section*
https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=PATS_IPC, Erişim Tarihi: 15.03.2017.
- Resmi gazete, (1961),** *Gelir Vergisi Kanunu*, RG Tarihi: 06.01.1961, RG Sayısı: 10700
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.193.pdf>, Erişim Tarihi: 20.03.2017
- Resmi gazete, (1984),** *3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu*, RG Tarihi: 02.11.1984, RG Sayısı: 18563,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3065.pdf>, Erişim Tarihi: 20.03.2017.
- Resmi gazete, (2001),** *4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu*, RG Tarihi: 06.07.2001, RG Sayısı: 24454,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4691.pdf>, Erişim Tarihi: 20.03.2017.
- Resmi gazete, (2004),** *5035 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*, RG Tarihi: 02.01.2004, RG Sayısı: 25334,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/01/20040102m1.htm>, Erişim Tarihi: 20.04.2017.
- Resmi Gazete, (2005),** *86 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği*, RG Tarihi: 20.02.2005, RG Sayısı: 25733, <http://www.gib.gov.tr/node/88833>, Erişim Tarihi: 20.04.2017.

- Resmi Gazete**, (2006). *Kurumlar Vergisi Kanunu*,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060621-1.htm>, Erişim Tarihi: 22.04.2017.
- Resmi gazete**, (2008), *5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun*, RG Tarihi: 12.03.2008, RG Sayısı: 26814, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5746.pdf>, Erişim Tarihi: 10.01.2017.
- Resmi gazete**, (2011), *635 Sayılı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*, RG Tarihi: 08.06.2011, RG Sayısı: 27958,
<http://ab.sanayi.gov.tr/DokumanGetHandler.ashx?dokumanId=3da9d834-bd5b-464d-9997-82bebe902014>, Erişim Tarihi: 10.01.2017.
- Resmi gazete**, (2014), *6170 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*,
http://teknopark.boun.edu.tr/pdf/6170sayili_teknoloji_gelistirme_bolgeleri_kanununda_degisiklik_yap%C4%B1lmas%C4%B1na_dair_kanun.pdf, Erişim Tarihi: 10.05.2017.
- Resmi Gazete**, (2014), *Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği*, RG Tarihi: 12.03.2014, RG Sayısı: 28939,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140312-2.htm>, Erişim Tarihi: 10.05.2017.
- Resmi Gazete**, (2016), *Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği*, RG Tarihi: 10.08.2016, RG Sayısı: 29797,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160810-7.htm>, Erişim Tarihi: 22.04.2017.
- Törel M.** (1991). *Dünyada ve Türkiye’de Teknoparklar*.
<http://arsiv.mmo.org.tr/pdf/10684.pdf>, Erişim Tarihi:05.05.2017.
- Yargıç, B.**, (2006), *Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde (Teknoparklar) Uygulanan Vergisel Teşvikler*, <http://huseyinust.com/konu-teknoparklar-uygulanan-vergisel-tesvikler.html>, Erişim Tarihi: 22.04.2017.
- T.G.B.D.**, (2015), *Türkiyede Teknoparklar*,
<http://tgbd.org.tr/WebContent/WebContent/4707>, Erişim Tarihi: 20.04.2017.
- Yıldız, M.**, (2012), *Ar-Ge Ve Teknokent Faaliyetlerine Sağlanan Vergisel Avantajlar*,
<http://www.yildizymm.com.tr/Files/SpecialFiles/Documents/teknokent-ve-ar-ge-tesvik..-23042014203410.pdf>, Erişim Tarihi: 07.05.2017.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Burak Dilsiz
Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul / 12.07.1991
Memleket : Tekirdağ
Mail : burak_dilsiz@hotmail.com

EĞİTİM

Lisans : 2014 Anadolu Üniversitesi
İktisat Fakültesi/Uluslararası İlişkiler
Lisans : 2016 İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi/ İktisat
Yüksek Lisans :2017 İstanbul Aydın Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü/Muhasebe ve Denetimi

MESLEK

2015 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Stajyeri